

2019-03-03

Kemikaliehotet?

- en studie om REACH i Vaggeryds kommun.

Lovisa Gidoff
NA16

Gymnasiearbete
Raymond Pettersson

SAMMANFATTNING

Kläder, skor, elektronik, hygienartiklar och leksaker, ALLT består av kemikalier. I takt med den ökade konsumtionen i samhället är kemikalieindustrin den industri som växer snabbast. Forskare får allt större problem att bedöma vilka kemikalier som är ofarliga och farliga. Cancer och rubbade hormonsystem är två av många negativa effekter kemikalier som kan påverka människan. Kemikalier påverkar inte bara människan utan kan även ge stora konsekvenser för vår miljö i framtiden. Syftet med projektarbetet är dels att informera konsumenterna om deras rättigheter kring kemikaliefrågan och dels att upplysa butiker om deras skyldighet att informera om innehållet i varorna de säljer. Detta för att allmänheten i sin tur ska bli medvetna om de negativa konsekvenserna kemikalier ger. Det här görs med hjälp av två olika undersökningar, en i fysiska butiker och en enkätundersökning. Resultatet av undersökningen i fysiska butiker visade en tydlig brist på kunskap, där inga av de inkomna svaren var godkända. I enkätundersökningen framkom det att respondenterna tror att det finns skadliga kemikalier, men de kände däremot inte igen någon av kemikalierna som efterfrågades. Respondenterna vill lita på att statliga myndigheter kontrollerar de produkter som kommer ut på marknaden, därav läser inte många den komplicerade innehållsförteckningen. Ökad kunskap om kemikalier och förstärkning av lagkraven för kemikalier, är två saker som är en bra början till en ökad medvetenhet hos konsumenter och företag.

ABSTRACT

Chemicals, in all its different aspects, are one of the hardest things to avoid. Clothes, shoes, electronics, hygiene products and toys, everything consists of chemicals. The chemical industry is the fastest growing branch in our rapidly developing society. Scientists are getting a severely more difficult time separating the harmful chemicals from the non-harmful chemicals. Cancer and disrupted hormone systems are two of the many negative effects that chemicals can cause to humans. Not only do chemicals affect humans, but they can also have great consequences to our environment in the future. The point of this assignment is partly to inform consumers about their rights in the chemical question and partly to make stores aware of the ingredients of the products they sell. This is so that the public eventually will become

aware of the negative consequences that chemicals may bring. This project is made with two investigations, one real- life stores and one survey. The result of the investigation in stores showed an obvious lack of knowledge. None of their answers were acceptable. In the survey, however, it was shown that the respondents believed that there are harmful chemicals, but they did not recognize any of the harmful chemicals that were asked for. The respondents want to trust that the governmental authorities control the products that enter the market. This means that many people do not read the complicated table of contents on the products. An increase in knowledge about chemicals and tougher laws for harmful chemicals are the two things that will lead to a better awareness amongst consumers and businesses.

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

1. INLEDNING	1
1.1 Syfte.....	1
1.2 Frågeställning	1
2. BAKGRUND	2
2.1 Konsumtionssamhället	2
2.2 EU:s regelverk	3
2.2.1 REACH.....	3
2.2.2 Ansvarsfördelning- myndigheter	4
2.3 Det svenska regelverket.....	7
2.3.1 Miljöbalken.....	7
2.3.2 De svenska miljömålen.....	7
2.4 Kemikalier och dess effekter och konsekvenser	8
3. METOD	10
3.1 Undersökning i fysisk butik.....	10
3.2 Enkät till konsumenter.....	11
3.2.1 Datainsamlingsmetod	11
3.2.2 Urval	11
3.2.3 Enkätutformning.....	12
3.2.4 Bortfall.....	12
4. RESULTAT	13
4.1 Frågeställning 1: Konsumenternas medvetenhet om kemikalier.....	13
4.1.1 Könsfördelning	14
4.1.2 Åldersfördelning.....	14
4.1.3 Styrparametrar	15
4.1.4 Konsumtion av ekologiska varor.....	17
4.1.5 Konsumtion av miljömärkta varor.....	18
4.1.6 Innehållsförteckning	19
4.1.7 Miljömedvetenhet hos konsumenten.....	20
4.1.8 Hälsomedvetenhet hos konsumenter	20
4.1.9 Kemikaliemedvetenhet hos konsumenter.....	21
4.1.10 Konsumenternas kunskap om kemikalier.....	22

4.1.11 Kontroll från statliga myndigheter	23
4.1.12 Medvetenheten om REACH.....	24
4.2 Frågeställning 2: Butiker i Vaggeryds kommun	25
4.2.1 Svar från butiker	25
4.2.2 Bemötande vid frågeställandet	27
5. DISKUSSION	28
5.1 Frågeställning 1: Butiker i Vaggeryds kommun	29
5.2 Frågeställning 2: Konsumenternas medvetenhet om kemikalier.....	30
5.3 Felkällor.....	33
5.4 Slutsatser.....	33
6. REFERENSER.....	34
BILAGA 1(6).....	36

1. INLEDNING

1.1 Syfte

Människor i västvärlden lever i ett samhälle där konsumtionen eskalerar i en allt högre takt. Detta leder till att vi slösar på våra naturresurser, belastar miljön och till sist påverkar vår hälsa negativt.

Syftet med projektarbetet är att informera konsumenterna om deras rättigheter kring kemikaliefrågan. De har enligt lag rätt att få all den information de behöver för att veta om varan de köper innehåller farliga kemikalier, det vill säga kemikalier som kan skada hälsa och miljö. Butiker och deras leverantörer ska genom detta projektet upplysas om att de har en skyldighet att informera om innehållet i varorna de säljer. Projektet syftar även till att allmänheten ska bli medveten om de negativa konsekvenserna av kemikalier och därigenom minska exponeringen och spridningen av dessa.

1.2 Frågeställning

För att målet ska nås används två konkreta frågor som är möjliga att besvara utifrån resultaten av undersökningarna. Vi studerar inte frågeställningen i hela världen, Europa eller Sverige. Vi studerar frågeställningen i enbart Vaggeryds kommun, en kommun i nordvästra Småland.

Frågeställningarna är:

1. Vilken kunskap har butiker i Vaggeryds kommun om sin informationsplikt gällande kemikalier i några viktiga konsumentprodukter?
2. Vilken medvetenhet finns det bland konsumenter i kommunen kring kemikalier i konsumentprodukter?

2. BAKGRUND

Uppmärksammar du någon gång om det du köper innehåller farliga kemikalier?

Miljöfrågorna i världen är aktuella på många olika sätt men är det verkligen så att man i praktisk handling lägger ner tid på vilka kläder, leksaker, hygienartiklar, elektroniska prylar eller skor man handlar, och minst tid på hur många saker man konsumerar? I teorin ägnar folk uppmärksamhet åt farliga ämnen som är mindre bra för människan, men i praktiken mer sällan. Småbarnsföräldrar, unga medvetna tjejer och välutbildade konsumenter verkar vara en grupp av människor som lägger större vikt på vad varan de köper innehåller. Det är dock en större grupp av människor som inte uppmärksammar kemikaliefrågan över huvud taget.

I tidningsartikeln ”Nära 300 kemikalier funna i navelsträngen hos nyfödda” (Läkartidningen, 2012) skriver Michael Lövtrup om vad Olle Söder, barnendokrinolog, har att berätta om framtidens hälsoutmaningar. Söder berättar att man har funnit nära 300 kemikalier i en navelsträng hos en nyfödd bebis. I en av naturskyddsföreningens utgivna böcker kan man läsa om kemisamhället, hälsan och miljön (Froster, Hedenmark, & Olsson, 2011).

Författarna skriver att det är en svår uppgift för forskare att veta vilka kemikaliedoser som inte är riskfyllda. Detta bidrar till att det blir ännu svårare att avgöra vilka kemikalier som ska sorteras under ofarliga eller farliga kemikalier. Det är även omöjligt att avgöra hur de kemikalier vi utsätter oss för idag kommer påverka oss i framtiden. Froster et al. (Froster, Hedenmark, & Olsson, 2011) menar att det är just kemikalieindustrin som är den mest snabbväxande industrin.

2.1 Konsumtionssamhället

De främsta anledningarna till det konsumtionsmönster som vi följer idag, är den industriella revolutionen. Det var i samband med denna revolution som man började använda sig av ny teknologi, vilket ledde till en ökad produktionstakt. Den ökade produktionstakten ledde i sin tur till att man kunde börja sälja varor för ett lägre pris samtidigt som man genom koloniseringen fann billiga naturresurser. I takt med den industriella revolutionen började urbaniseringen och tack vare hög efterfrågan på arbetskraft hade många en stabil inkomst som gjorde det möjligt att konsumera mer än tidigare (Naturvårdsverket, Sustainable consumption, 2005).

I rapporten ”Faror i varor” (Nilsson, 2012) skriver Josefin Nilsson att man i dagens samhälle konsumerar bara för att konsumera. Idag behöver det man konsumerar nödvändigtvis inte

vara något man behöver. Det positiva med den höga konsumtionen är den ekonomiska tillväxten, där konsumtionen är den viktigaste drivande faktorn. Ekonomisk tillväxt anses även kunna öka lycka och välbefinnande. Nilsson skriver dock att det är flera studier som visar på att den ekonomiska tillväxten i själva verket inte bara har positiva effekter. Människor vet att en ökad konsumtion inte leder till känslan av lycka. Anledningen till att man fortfarande väljer att stötta den materiella konsumtionen är att samhället utvecklats på det viset och att vi nu är fast i den livsstilen.

En ökad konsumtion och ekonomisk tillväxt leder också till en försämrad hälsa och miljö (Naturvårdsverket, Sustainable consumption, 2005). Naturen är den ursprungliga källa där nästan allt vi konsumerar kommer ifrån. Därför kan man se en tydlig koppling mellan den försämrade miljön och sättet vi lever på idag. Dagens ökade konsumtionssamhälle hotar EU:s mål för en hållbar utveckling och trenden är att konsumtionen ökar vilket är ohållbart. Nilsson berättar att även om det finns en vilja hos konsumenten att göra det som är bäst för miljön, behöver det inte vara så att konsumenten faktiskt agerar på det viset. Det är människans rutiner, pengar och vanor som styr vad konsumenten faktiskt kommer att välja att göra. När en vara är för dyr kommer konsumenten att avstå från det mer miljövänliga alternativet och istället köpa det mindre miljövänliga. Detta trots att individen önskar att göra det bästa för miljön.

2.2 EU:s regelverk

2.2.1 REACH

Europeiska unionen har enligt myndigheten Echa (Echa, 2019), stiftat en lag år 2007 kallad REACH. REACH kommer från orden Registration, Evaluation, Authorisation and Restriction of Chemicals, vilket på svenska betyder registrering, utvärdering, godkännande och begränsning av kemikalier. Lagen trädde i kraft på grund av alla negativa konsekvenser som kemikalier utsöndrar för människors hälsa samt för miljön. EU ville skapa ett skydd just för att minska de risker kemikalier orsakar.

Enligt Kemikalieinspektionen (Kemikalieinspektion, 2017) är principen i REACH-förordningen att det ska ske en registrering av kemikaliska ämnen hos europeiska kemikaliemyndigheten, Echa. Detta görs för att det ska vara tillåtet att släppa ut ämnena på EU-marknaden. Myndigheten menar att ju mer kemiska ämnen som tillverkas eller

importeras, desto mer information ska registreras. De företag inom EU som hanterar kemiska ämnen på något vis blir berörda av förordningen, de måste veta alla tänkbara risker med ämnena i dess produkter för att de ska bli tillåtna på marknaden. Därav ska möjliga frågor om användning och innehåll från konsumenter kunna besvaras genom tydlig information. Miljö- och hälsoskyddsförvaltningen skriver i rapporten ”Våga fråga om farliga ämnen i varor” (Våga fråga om farliga ämnen i varor, 2017) att konsumenten efter begäran har rätt att inom 45 dagar få veta om varan de köper innehåller mer än 0,1 procent av något ämne på kandidatförteckningen. Kandidatförteckningen är en lista med bevisat farliga ämnen som kan påverka vår hälsa. Exempel på ämnen är olika ftalater, tungmetallföreningar och nonylfenol. För att vara med på kandidatlistan och klassas som SVHC, substances of very high concern, måste ämnena uppfylla vissa krav från artikel 57 i REACH. Exempel på krav är bland annat att ämnena ska vara cancerogena, mutagena eller reproduktionstoxiska (CMR), vara långlivade, bioackumulerbara och toxiska och (PBT) vara mycket långlivade och mycket bioackumulerbara (vPvB). Miljö- och hälsoskyddsförvaltningen förklarar däremot att farliga ämnen, där riskerna inte är hanterbara, inte längre bör användas utan istället avskaffas från marknaden.

Kemikalieinspektionen menar att anledningen till att förordningen gäller de flesta företag beror på att det inte enbart är de kemikalier som används på industrier som berörs utan även kemikalier som finns i det vi använder i vardagen, exempelvis rengöringsprodukter, kläder och hushållsapparater. Miljö- och hälsoskyddsförvaltningen understryker att informationsplikten gäller EU:s importerade varor men även de varor som tillverkas inom EU.

2.2.2 Ansvarsfördelning- myndigheter

Länsstyrelserna, kommunerna och myndigheter så som Kemikalieinspektionen, Arbetsmiljöverket och Naturvårdsverket har olika uppgifter gällande tillsyn och vägledning vid företags användning av kemikalier. Det som avgör vilket ansvar de har beror på vad som står i lagstiftningen om deras roller (Naturvårdsverket E. J., 2018).

2.2.2.1 Länsstyrelserna och kommunerna

Länsstyrelser och kommuner har bland annat som uppgift att se till att kemikalier hanteras på rätt sätt i olika verksamheter. Det betyder att kommunerna ska följa de åtgärder som länsstyrelsen tagit fram samt se till att ämnen med destruktiva följder inte används. De ska även granska det svenska produktregistret samt se till att det efter begäran lämnas in en registreringsanmälan till kemikaliemyndigheten ECHA (Naturvårdsverket E. J., 2018).

Miljö- och hälsoskyddsförvaltningen beskriver en av åtgärderna som Länsstyrelsen i Jönköping har tagit fram till kommunerna. Länsstyrelsen i Jönköping följer ett åtgärdsprogram, *Hälsans miljömål*, som behandlar miljömålet *Giftfri miljö*.

Åtgärdsprogrammet berör bland annat åtgärd 1 (se bilaga (4)), en åtgärd som menar att kommunen ska testa informationskravet i REACH. Projektets syfte är att göra företag samt privata konsumenter medvetna om vad REACH är. Varje kommun ska välja minst 20 varor där information om varorna ska efterfrågas. Inskickade svar från företag ska sedan erbjudas till Länsstyrelsen för en sammanställning. Målet är att konsumenter ska uppmärksamma att lagstiftningen, REACH, finns och att de själva ska våga fråga. Anledningen till att konsumenter bör våga fråga efter information om varor, är för att fler företag ska öka sin kunskap och på så sätt minska kemikalierisker. (Våga fråga om farliga ämnen i varor, 2017)

2.2.2.2 Kemikalieinspektionen

Regeringen arbetar med flera myndigheter och en av dem är *Kemikalieinspektionen*. Myndighetens främsta mål är att förebygga skador på miljö och människor som kan orsakas av kemikalier. De arbetar därför med att kontrollera och se till att verksamheter sköter sin kemikaliehantering på ett bra sätt. (Kemikalieinspektionen, 2018)

”Vi utvecklar lagstiftning och andra styrmedel i Sverige, inom EU och genom vårt internationella samarbete. Vi hanterar reglerna för kemiska produkter, bekämpningsmedel och ämnen i varor.” (ibid)

”Vi utövar tillsyn över importörer och tillverkare av kemiska produkter, bekämpningsmedel och varor som gör inspektioner. Vi ger också tillsynsvägledning till kommuner och länsstyrelser” (ibid)

2.2.2.3 Arbetsmiljöverket

Arbetsmiljöverket har som uppgift att kontrollera arbetsmiljöfrågor men också att observera de risker som arbetstagarna utsätter sig för vid kemikalieanvändning. Arbetsgivaren ska följa upp de kraven på arbetsmiljö som står i REACH och som arbetsmiljöverket ansvarar för, just som kraven i arbetsmiljölagstiftningen. (Arbetsmiljöverket, 2017)

”Arbetsmiljöverket ska bland annat kontrollera att rekommendationer i säkerhetsdatablad och exponeringsscenarioer följs när det gäller arbetsmiljöåtgärder.”
(*ibid*)

”Myndigheten ger själv tillsynsvägledning i Reach-frågor till sina inspektörer. Verket har också vägledning riktad till verksamhetsutövare gällande kemiska risker i arbetsmiljön.” (*ibid*)

”Arbetsmiljöverket har vägledningsmaterial om kemiska risker i arbetsmiljön och kontaktuppgifter för den som söker mer information inom myndighetens ansvarsområden” (*ibid*)

2.2.2.4 Naturvårdsverket

Naturvårdsverkets uppgift är att granska skötseln av kemiska produkter inom olika företag. Naturvårdsverket ansvarar först och främst för de verksamheter som anses vara miljöfarliga och kan orsaka skada för den yttre miljön. Till skillnad från kemikalieinspektionen, har naturvårdsverket ingen aktiv kontroll över reglerna i REACH. De har istället andra arbetsområden inom REACH (Naturvårdsverket E. J., 2018):

”användningsförhållanden, rekommendationer i säkerhetsdatablad och exponeringsscenarioer samt hur bestämmelserna om egenkontroll förhåller sig till Reach och hur miljöbalkens bestämmelser i övrigt förhåller sig till Reach.” (*ibid*)

2.3 Det svenska regelverket

2.3.1 Miljöbalken

Den 1 januari år 1999 skapades miljöbalken (Naturvårdsverket, 2018). Miljöbalken är en del av miljölagstiftningen och består av mer detaljerade förordningar. Vid miljöbalkens uppkomst har dessa förordningar blivit mer användbara än vid tidigare miljölagstiftning. Anledningen till att miljöbalken trädde i kraft var på grund av att de ville underlätta och bidra till en hållbar utveckling. Naturvårdsverket menar att man genom att bidra till en hållbar utveckling hjälper kommande generationer till en mindre miljö- och hälsofarlig värld.

2.3.2 De svenska miljömålen

Utgångspunkten för Sveriges miljömål är att vi ska lösa våra miljöproblem nu och inte sen. De kommande generationerna ska inte drabbas av våra nutida problem, utan målet är att man år 2020 har löst de största miljöproblemen i Sverige. Vad som behöver göras för att nå den svenska miljöpolitikens mål finns sammanfattat i ett generationsmål. Generationsmålet liknas vid ett löfte som beskriver hur man vill att samhället ska se ut för kommande generationer, utifrån ett miljöperspektiv. Målet behandlar ämnen som frisk luft, hälsosamma livsmiljöer och rika naturupplevelser. Ett krav är dock att de sätt man väljer att nå målen på, inte får skapa ökade problem för andra länder. (Naturvårdsverket, 2018)

Det krävs mycket hjälp från hela samhället för att miljömålen ska uppnås. Sverige måste vara aktiva i dess miljöpolitik både inom EU och FN, men även visa sig i andra internationella kontexter. I Sverige arbetar vi med olika åtgärder och styrmedel. Det är viktigt att med jämna mellanrum undersöka och samla på sig information om hur Sveriges miljö mår. Med hjälp av den informationen ska man sedan kunna prioritera de åtgärder som anses vara viktigast. (Naturvårdsverket, 2018)

2.3.2.1 Miljö kvalitetsmålet Giftfri Miljö

Det är riksdagen som har beslutat om både generationsmålet och de 16 miljö kvalitetsmålen. Miljö kvalitetsmålen besitter den uppmålade bilden av hur vi vill att miljön ska se ut år 2020. Det är många olika områden som måste bearbetas och områden där det måste göras

förändringar. Giftfri miljö, levande skogar, ett rikt odlingslandskap och frisk luft är exempel på fyra av våra 16 miljö kvalitetsmål. (Naturvårdsverket, De svenska miljömålen, 2018)

Giftfri miljö, är det kvalitetsmål som handlar om farliga kemikalier i produkter och varor. Människan har en tendens att själv skapa eller utvinna ämnen som sedan kommer att påverka vår miljö, och på lång sikt även oss själva. Enligt Naturvårdsverket har närmare en miljon människor olika problem som grundar sig i de kemiska ämnena som finns i inomhusmiljöer. Det är den ökade konsumtionen i dagens samhälle som leder till en stigande kemikalie- och varuproduktion, vilket i sin tur bidrar till spridning av farliga kemikalier. Då man fortfarande saknar information och kunskap om risker med vissa farliga ämnen, är utmaningen att först och främst skapa denna kunskap. Användningen av vissa kemikalier bör även begränsas, vilket man med hjälp av de svenska miljölagarna och internationella samarbeten faktiskt har gjort. På grund av den ökade globala konsumtionen och ovissheten anser Naturvårdsverket att det är högst osannolikt att man år 2020 når målet: *Giftfri miljö*. För det första krävs det fler åtgärder men för det andra kräver naturen en längre tid att återhämta sig på, vilket betyder att oavsett insatser kommer vi inte uppnå den önskvärda miljö kvaliteten vi vill till år 2020. (Naturvårdsverket, 2018)

2.4 Kemikalier och dess effekter och konsekvenser

Kemikalier har alltid varit ett hot för både människan och miljön. Hur mycket miljögifterna har påverkat hälsan och miljön har varit olika. Detta på grund av att vissa kemikalier ibland minskar på sitt utsläpp av giftiga gaser, vilket i sin tur bidrar till en lägre halt av detta ämne. Andra kemikalier är istället långlivade vilket gör att det under en väldigt lång tid finns kvar föroreningar från dessa, samtidigt som det hela tiden tillkommer nya kemikalier till miljön. (Naturvårdsverket, Gifter i miljön, 2019)

Olika miljögifter ger olika effekter. Miljöövervakningen kan efter granskning dra en slutsats om de åtgärder man använt sig av har givit någon effekt eller inte. Detta gör man genom att se tillbaka på tidigare mätundersökningar och jämföra med de nuvarande. På så sätt kan man upptäcka om det skett förändringar i miljön. (Naturvårdsverket, Gifter i miljön, 2019)

Då forskare bedömt att vissa ämnen har risker som inte är hanterbara, har man valt att mer eller mindre stoppa användningen av dessa. Blyföroreningar, några bromerande

flamskyddsmedel och perflourerade ämnen är exempel på farliga ämnen som fasats ut på grund av åtgärder. Halterna av dessa ämnen har minskat i miljö och människa och har på så sätt bidragit till positiva effekter. Trots våra framgångar blir vi påverkade av andra länders utsläpp vilket anses vara ett stort problem. Sverige får ständigt nya utmaningar då antalet kemiska produkter ökar snabbt. Detta skapar en allt större ovisshet dels då vi inte har den kunskap som behövs och dels då vi inte har koll på de okända ämnena som kommer in i Sverige genom import. (Naturvårdsverket, Gifter i miljön, 2019)

Det är en väldigt stor del av det vi använder i vår vardag som består av kemikalier, både farliga och ofarliga. Hormonstörande och högfluorerade ämnen, är ämnen som kan vara till skada för både hälsa och miljö om de används inkorrekt. Högfluorerade ämnen används främst i textilbranschen då den har en förmåga att bilda ytor som är avvisande för fett, vatten och smuts. Många av de högfluorerade ämnena är bioackumulerade, vilket betyder att levande organismer lättare tar upp ämnet än bryter ner det och därmed lagrar det i organ så som levern eller blodet. Det finns många ämnen som inte bryts ner i naturen. PFOA, perfluoroktansyra, är en av dem och anses även vara cancerframkallande för människan. (Kemikalieinspektionen, Kemiska ämnen och material, 2019)

Varje individ har ett hormonsystem som kan bli skadat redan när fostret är i magen, och detta är på grund av hormonstörande ämnen i bland annat plast. Vi behöver en extremt låg halt av vissa hormoner för att viktiga processer ska kunna ske och om dessa processer störs kan det leda till en större risk att få cancer och en mindre chans att få barn. Om ett foster drabbas av ett hormonstörande ämne kan det leda till försämrad utveckling och ökad risk för sjukdomar i vuxen ålder. Då man anser att detta är ett stort problem prioriteras arbeten som handlar om hormonstörande ämnen. (Kemikalieinspektionen, Kemiska ämnen och material, 2019)

3. METOD

De två frågeställningar som användes för att nå syftet lyder:

1. Vilken kunskap har butiker i Vaggeryds kommun om sin informationsplikt gällande kemikalier i några viktiga konsumentprodukter?
2. Vilken medvetenhet finns det bland konsumenterna i kommunen kring kemikalier i konsumentprodukter?

Svaren på frågeställningarna har utformats med hjälp av två typer av undersökningar, en internetbaserad enkät samt en undersökning som utfördes i fysiska butiker. Det gjordes även en skriftlig intervju med Magnus Dauhn, vice ordförande i Miljö- och byggnämnden.

3.1 Undersökning i fysisk butik

Syftet med undersökningen var att analysera vilken förkunskap butiker i Vaggeryds kommun har om sin informationsplikt om kemikalier i en viss vara, samt personalens beteende och bemötande vid förfrågning. Underlag för att kunna genomföra undersökningen har tagits fram av Lina Larsson samt Madeleine Larsson, miljöstrateger i Vaggeryds kommun, som de enligt skriftlig åtgärd mottagit av länsstyrelsen. Efter individuellt studium av materialet påbörjade jag undersökningen. Enligt Vaggeryds kommuns åtgärd, ”Kontroll av informationskravet i REACH” (se bilaga (4)), skulle information om minst 20 varor från varugrupperna skor, kläder, elektronik, hygienartiklar och leksaker samlas in. Blanketten ”Våga fråga” (se bilaga (2)) underlättade vid bemötandet i butikerna på grund av tydlig och grundlig beskrivning av lagkravet och kemikaliers negativa påverkan på hälsa och miljö. På blanketten beskrivs även vad du som konsument kan bidra med samt vilket ansvar företag har för att exponeringen och spridningen av farliga kemikalier ska upphöra.

Blanketten lämnades ut till nio olika butiker i Vaggeryds kommun. De butiker som blev utvalda var People (Vaggeryd), City skor (Vaggeryd), Ica Supermarket (Vaggeryd), Netto (Vaggeryd), Preem (Vaggeryd), Ica nära (Skillingaryd), Beklädnadsaffären (Skillingaryd), El-agenten (Skillingaryd) och Edqvist IT (Vaggeryd). Beroende på butikernas utbud och sortiment valdes olika antal varor ut inom kategorierna leksaker, elektronik, hygienartiklar, kläder och skor (se bilaga (1)). Efter utlämnad blankett sammanställdes information för eget bruk, dels vilka butiker som blev tillfrågade men även datumet undersökningen gjordes, vilken varugrupp varan tillhörde, namnet på varan samt materialet varan var tillverkad av.

Personligt intryck av butiksbiträdets beteende vid förfrågning antecknades för senare analys. Efter 45 dagar, vilket var maximal svarstid, sammanställdes de inkomna svaren. Någon påminnelse till de som inte svarade har inte gjorts. Kravet var att alla skulle svara självmant.

3.2 Enkät till konsumenter

Syftet med enkätundersökningen var att granska vilken medvetenhet det fanns bland konsumenter i Vaggeryds kommun kring kemikalier i konsumentprodukter.

3.2.1 Datainsamlingsmetod

För undersökningens syfte var enkäten både kvantitativ och kvalitativ. En kombination av dessa krävdes då den kvantitativa delen gav en analys av mätvärdena till resultatet, och den kvalitativa delen användes för att kunna analysera frågorna mer fritt. Enkäten skapades på *Survey Monkey*, en webbsida som automatiskt registrerar och presenterar svaren. Länken till enkäten skickades ut till invånare i Vaggeryds kommun via e-mail och sms.

Enkäten var tillgänglig i en vecka och därefter hade det inkommit tillräckligt med svar för undersökningens syfte.

3.2.2 Urval

Urvalet på enkäten var brett då åldersspannet var från 15 år och uppåt. Spridningen i ålder och kön gjorde det enklare att analysera svaren och dra mer specifika slutsatser. Ett stickprov av populationen bestämde urvalet för undersökningen då länken skickades ut till utvalda respondenter. Det gjordes ett mindre urval ur en större grupp, Vaggeryds kommun, där både ungdomar, unga vuxna, vuxna och äldre deltog. Det ansågs vara mest intressant att undersöka vad ungdomar och unga vuxna reflekterar kring frågorna som enkäten bestod av. Detta på grund av att det just är ungdomar som är framtiden och det är främst de som kan göra förändringar för att vår planet ska må bra. Vuxna och äldre personer valdes också som respondenter, dock ett mindre antal. Anledningen till att det deltog vuxna och äldre personer var på grund av att det är intressant hur de som redan levt ett långt liv resonerar. Följer de med i utvecklingen samt de samhällsproblem som håller på att eskalera? Länken skickades ut till 45 personer i åldersspannet 15–29 år, till 15 personer i åldersspannet 30–49 år och till 15 personer som är 50 år eller äldre. Det var dock inte alla som tog sig tid att svara på enkäten.

3.2.3 Enkätutformning

Den webbaserade enkäten utformades med enkätverktyget *Survey Monkey*. Webbsidans funktioner gjorde det enkelt att forma enkäten och senare sammanställa resultaten. Det var 11 frågor som skulle besvaras. Kunskap och beteende var de två teman som frågorna främst utformades efter.

Den första delen av enkäten bestod av frågor såsom kön och ålder. Därefter var det frågor som rörde konsumenternas medvetenhet om kemikalier i varor, frågor som berör hälsa och miljö men även frågor som svarar på konsumenternas tänkande vid inköp av produkter.

Se enkätmall i bilaga 3.

3.2.4 Bortfall

70 av 70 svar var giltiga vilket betyder att enkäten inte hade något bortfall. Vid enkätens uppbyggnad valdes funktionen där det är obligatoriskt för respondenterna att svara på alla frågor. Detta leder till ett minskat bortfall eller i bästa fall inget bortfall alls.

3.3 Skriftlig intervju

Det genomfördes en intervju med Magnus Dauhn, vice ordförande i Miljö- och byggnämnden (se bilaga 6). Ett e-mail skickades till Dauhn med förfrågan om en intervju. Efter godkännande från hans sida, skickades tio frågor. Frågorna baserades på resultatet av min enkät samt undersökningen i fysiska butiker. Samma dag som frågorna skickades, mottogs de skriftliga svaren.

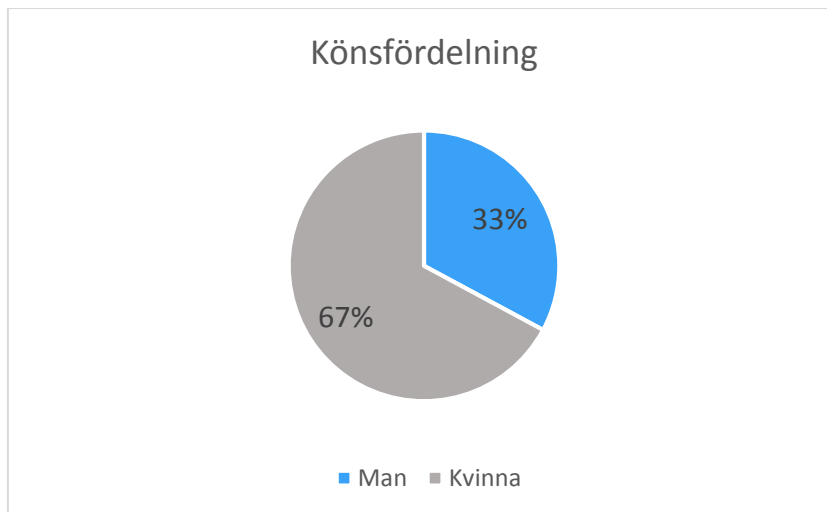
4. RESULTAT

Ansvar för kemikalier i skor, kläder, hygienprodukter, elektronik och leksaker har sina svagheter – lagstiftningen kan ses som otillräcklig då marknaden fortfarande består av produkter som bevisat inte är helt ofarliga. Detta leder till problematik för konsumenterna eftersom att de inte vet vilka ämnen de konsumerar och därmed inte vilka negativa konsekvenser som tillkommer för miljön eller hälsan.

4.1 Frågeställning 1: Konsumenternas medvetenhet om kemikalier

Här presenteras svar från en webbaserad enkät som med hjälp av e-mail och sms skickades ut till kvinnor och män i olika åldrar och kön. Enkäten besvarades enbart av invånare i Vaggeryds kommun. 70 av 70 svar var giltiga vilket betyder att 1 person motsvarar 1,43% då 70 personer är 100%. Svaren på enkäten redovisas i tabellform, där vissa tabeller även beskrivs mer detaljerat då vissa frågor har sammanförts.

4.1.1 Könsfördelning

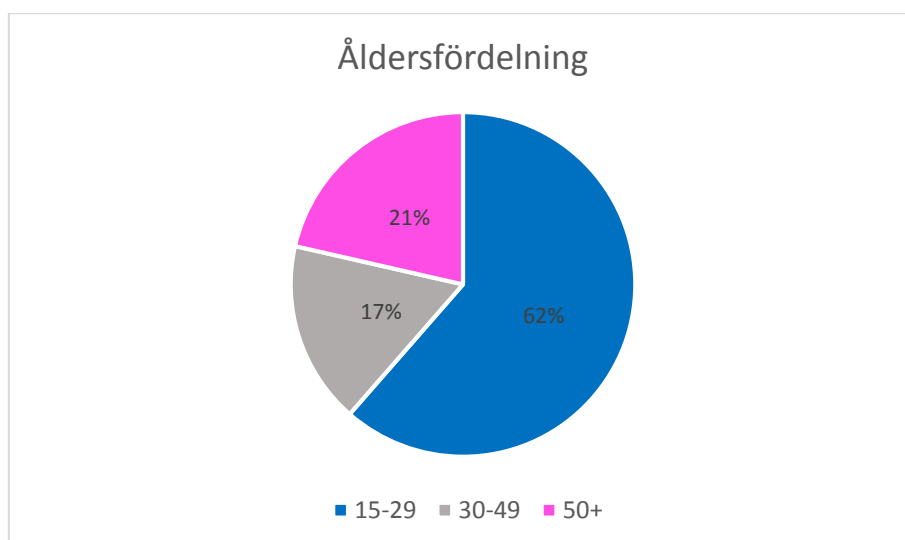

Figur 1 visar andelen man eller kvinna.

Man = 33%, vilket motsvarar 23 personer

Kvinna = 67%, vilket motsvarar 47 personer

4.1.2 Åldersfördelning

Figur 2 visar åldersfördelningen.

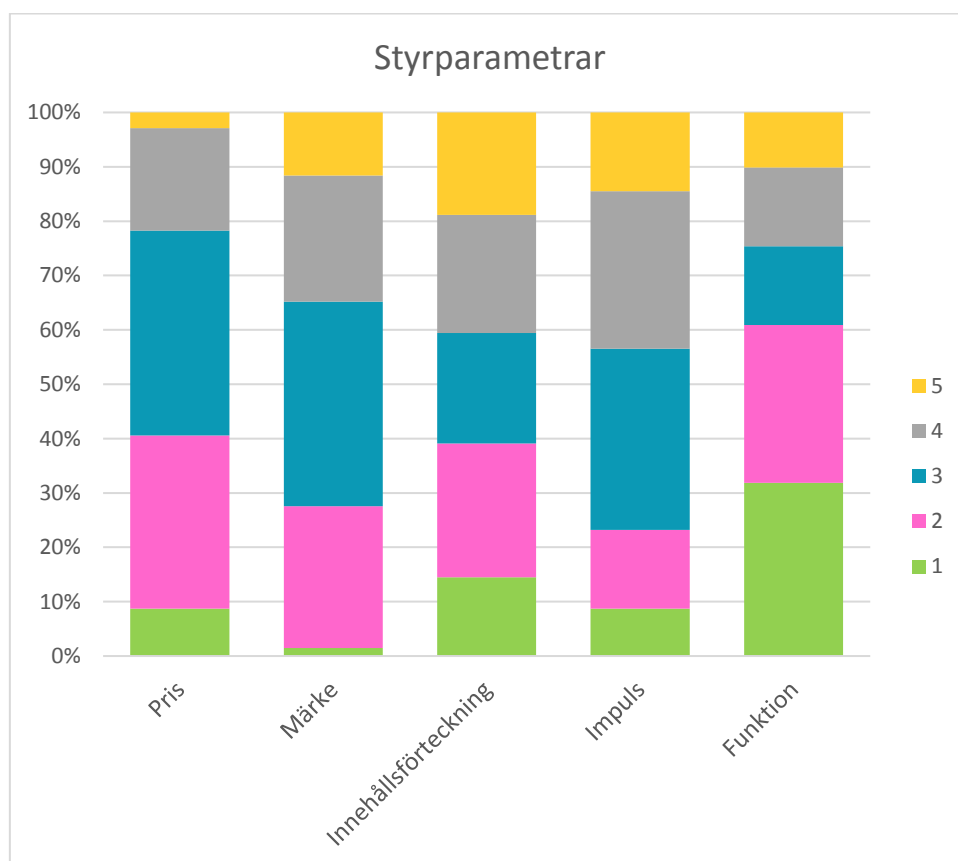
Intervallet 15–29 år = 62%, vilket motsvarar 43 personer

Intervallet 30–49 år = 17%, vilket motsvarar 12 personer

Intervallet 50 år och uppåt = 21%, vilket motsvarar 15 personer

Resultatsvaren från figur 1 och figur 2 visar att majoriteten, ungefär två tredjedelar av respondenterna, var kvinnor och tre femtedelar var ungdomar/ unga vuxna.

4.1.3 Styrparametrar

Figur 3 visar vilka styrparametrar som bestämmer vilka produkter (skor, kläder, leksaker, elektronik, hygienartiklar) man köper. De har angivits med siffrorna 1–5, där 1 är viktigast.

Pris:

- 1 9%, vilket motsvarar 7 personer*
- 2 32% vilket motsvarar 22 personer*
- 3 38% vilket motsvarar 26 personer*
- 4 19% vilket motsvarar 13 personer*
- 5 3% vilket motsvarar 2 personer*

Märke:

1	1% vilket motsvarar 1 personer
2	26% vilket motsvarar 18 personer
3	38% vilket motsvarar 26 personer
4	23% vilket motsvarar 16 personer
5	12% vilket motsvarar 8 personer

Innehållsförteckning:

1	14% vilket motsvarar 10 personer
2	25% vilket motsvarar 17 personer
3	20% vilket motsvarar 15 personer
4	22% vilket motsvarar 15 personer
5	19% vilket motsvarar 13 personer

Impuls:

1	9% vilket motsvarar 6 personer
2	14% vilket motsvarar 10 personer
3	33% vilket motsvarar 24 personer
4	29% vilket motsvarar 20 personer
5	14% vilket motsvarar 10 personer

Funktion:

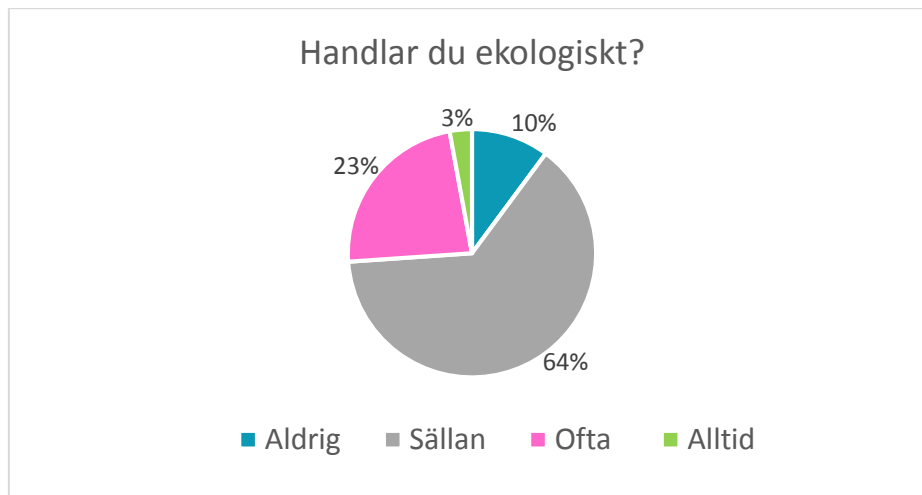
1	32% vilket motsvarar 22 personer
2	29% vilket motsvarar 21 personer
3	14% vilket motsvarar 10 personer
4	14% vilket motsvarar 10 personer
5	10% vilket motsvarar 7 personer

De högst prioriterade faktorerna vid köp var funktion och innehållsförteckning, men med en väldigt liten övervikt. Det var alltså ingen parameter som stack ut från de övriga.

Innehållsförteckningen var även den parameter som för många prioriterades sist. Ordningen på vad som prioriterades för de två resterande kategorierna varierade.

Värt att nämna är skillnaden på prioriteringar mellan kvinnor och män i 15–29 års åldern. De parametrar som prioriterades högst hos kvinnor i 15–29 års åldern var innehållsförteckning samt funktion och pris på delad andrahandsplats. Män i samma ålder prioriterade däremot funktion och märke.

4.1.4 Konsumtion av ekologiska varor

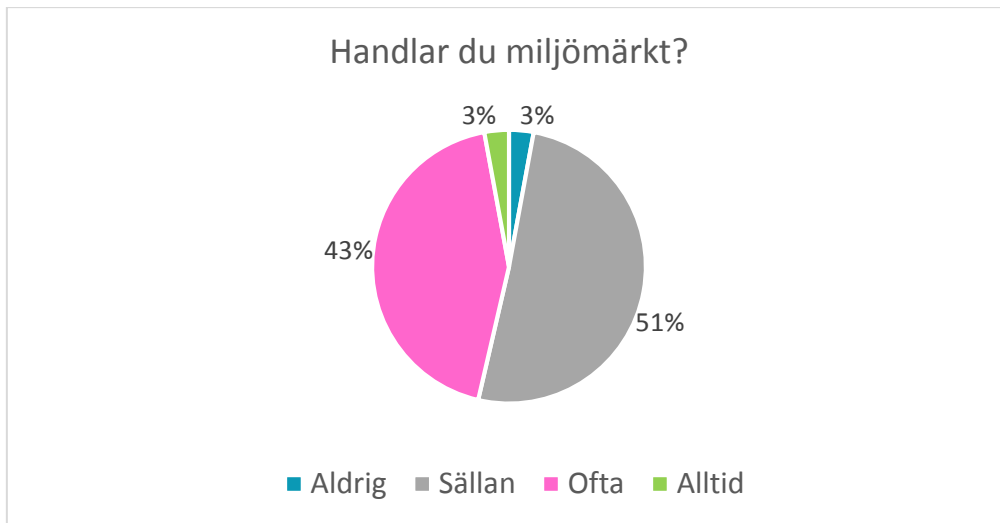

Figur 4 visar hur många som handlar ekologiskt.

Aldrig = 10%, vilket motsvarar 7 personer
Sällan = 64%, vilket motsvarar 45 personer
Ofta = 23%, vilket motsvarar 16 personer
Alltid = 3%, vilket motsvarar 2 personer

De flesta av respondenterna (64%) uppgav att de sällan handlar produkter som är ekologiska. Till denna frågan fanns det en följdfråga; ”Om aldrig, varför?”. De svaren som var vanligast på denna följdfråga var att ekologiska produkter är för dyra samt att de är svåra att hitta i de utvalda kategorierna. Flera av respondenterna menar att dessa typer av ekologiska produkter marknadsförs dåligt samt att utbudet inte är lika stort som för exempelvis matvaror.

4.1.5 Konsumtion av miljömärkta varor

Figur 5 visar hur många som handlar miljömärkta produkter.

Aldrig = 3%, vilket motsvarar 2 personer

Sällan = 51%, vilket motsvarar 36 personer

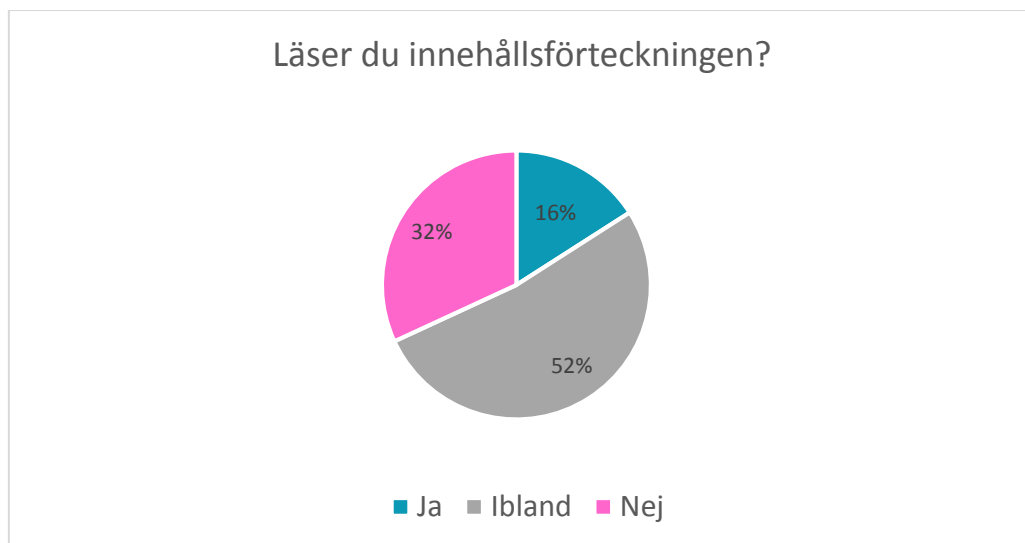
Ofta = 43%, vilket motsvarar 30 personer

Alltid = 3%, vilket motsvarar 2 personer

Jämfört med föregående fråga som handlar om ekologiska produkter var det betydligt fler (43%) som ofta handlar miljömärkta produkter. Det var dock ungefär samma antal respondenter som sällan handlar miljömärkta produkter.

Till denna fråga tillkom följdfrågan; ”Om aldrig, varför?”. Svaren på denna fråga var väldigt lika svaren till följdfrågan i figur 4. Anledningen till varför många inte köper miljömärkta produkter är att det är svårt att hitta, men köps när varan finns inom rimliga priser.

4.1.6 Innehållsförteckning

Figur 6 visar hur många som läser innehållsförteckningen.

Ja = 16%, vilket motsvarar 11 personer

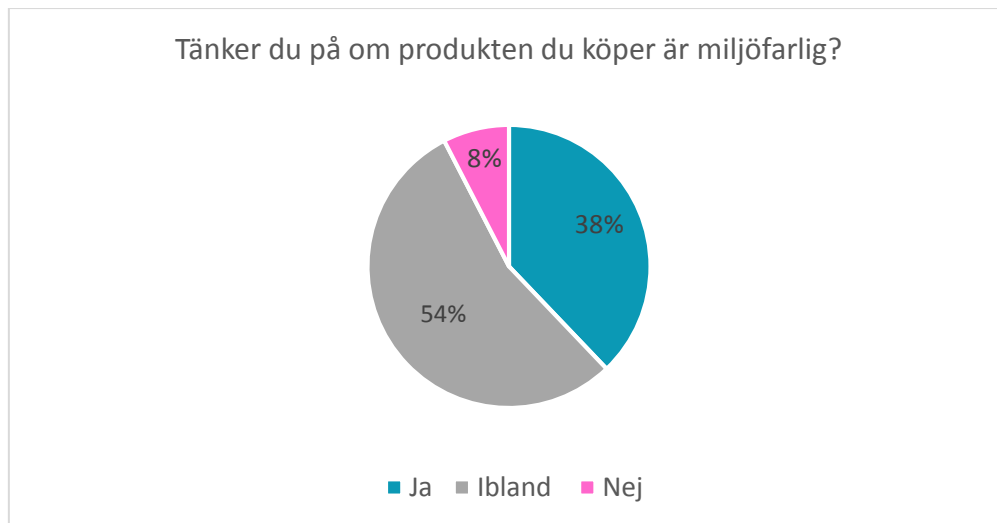
Ibland = 52%, vilket motsvarar 37 personer

Nej = 32%, vilket motsvarar 22 personer

Det var dubbelt så många som inte läser innehållsförteckning jämfört med de som faktiskt gör det. Ungefär hälften av respondenterna svarade däremot att de läser den ibland.

Svaret på följdfrågan; ”Om nej, varför?”, fick väldigt lika svar från respondenterna. Det genomgående svaret var att de inte läser innehållsförteckningen på grund av att de inte förstår vad som står i den, de vet inte vilka ämnen som är bra eller dåliga. Detta kan man även utläsa i figur 10 där 70% svarade att de aldrig hört talas om något av ämnena som efterfrågades. Trots detta är det 62% av respondenterna som svarade att de inte litar på att myndigheter ser till att det finns bra produkter på marknaden (se figur 11).

4.1.7 Miljömedvetenhet hos konsumenten

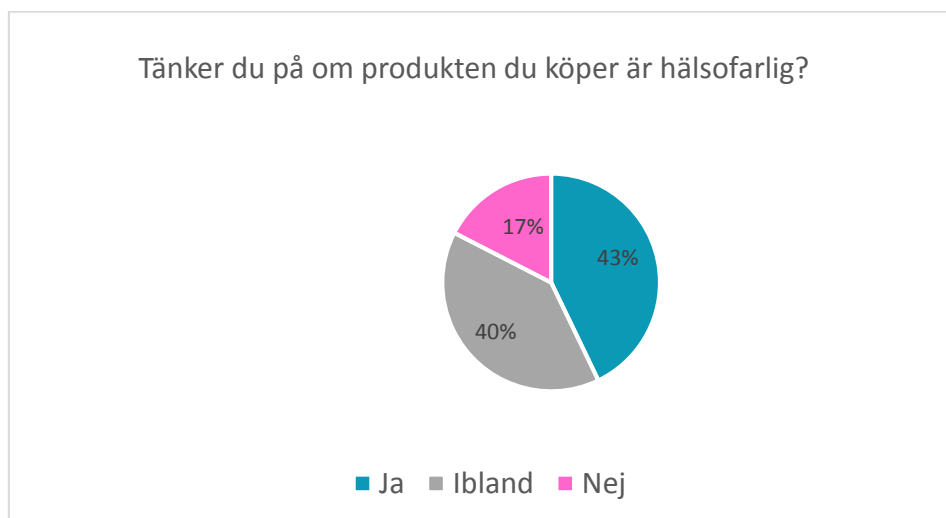
Figur 7 visar hur många som tänker på om produkten de köper är miljöfarlig.

Ja = 38%

Ibland = 54%

Nej = 8%

4.1.8 Hälsomedvetenhet hos konsumenter

Figur 8 visar hur många som tänker på om produkten de köper är hälsofarlig.

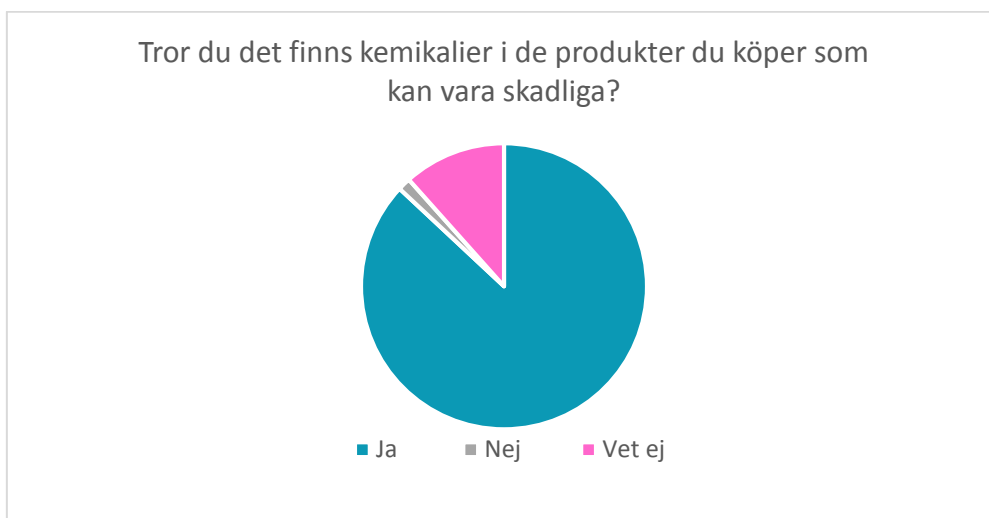
Ja = 43%

Ibland = 40%

Nej = 17%

Det är lite mindre än hälften av respondenterna som har svarat ja på frågorna om de tänker på om produkten de köper är miljö- och/eller hälsofarlig. Diagrammen i figur 7 och figur 8 visar att det är fler som tänker på om produkten är hälsofarlig än miljöfarlig, dock med en väldigt liten skillnad. Det är dock betydligt fler som svarat att de ”ibland” tänker på om varan är miljöfarlig jämfört med hälsofarlig.

4.1.9 Kemikaliemedvetenhet hos konsumenter

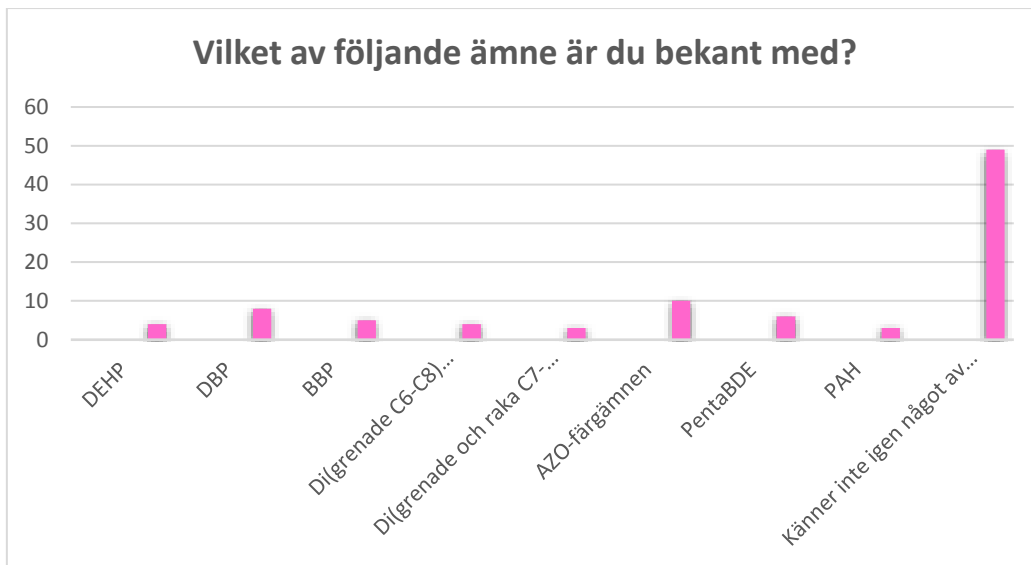
Figur 9 visar andelen konsumenter som tror det finns skadliga kemikalier för kroppen i de produkter som de köper.

Ja = 60 personer

Nej = 2 personer

Vet ej = 8 personer

4.1.10 Konsumenternas kunskap om kemikalier

Figur 10 visar hur många som är bekanta med vissa utvalda ämnen.

DEHP = 4 personer

DBP = 8 personer

BBP = 5 personer

Di (grenade C6-C8) alkylftalater = 4 personer

Di (grenade och raka C7-C11) alkylftalater = 3 personer

AZO-färgämnen = 10 personer

PentaBDE = 6 personer

PAH = 3 personer

Känner inte igen något av ämnena = 49 personer

4.1.11 Kontroll från statliga myndigheter

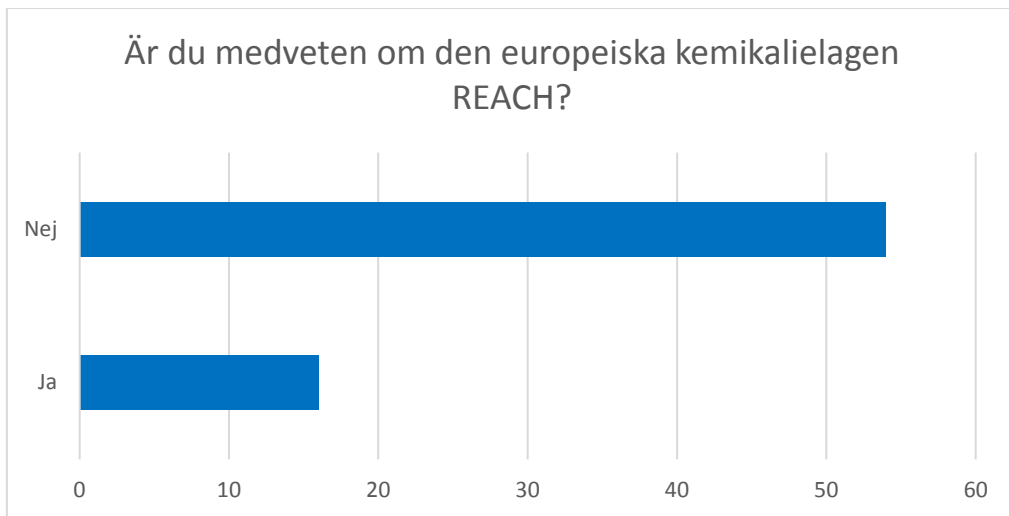
Figur 11 visar hur många som litar på att statliga myndigheter kontrollerar att inga produkter med skadligt innehåll kommer ut på marknaden.

Ja = 38%, vilket motsvarar 27 personer

Nej = 62%, vilket motsvarar 43 personer

Majoriteten (62%) svarade att de inte litar på att statliga myndigheter kontrollerar att inga produkter med skadligt innehåll kommer ut på marknaden. Ett genomgående svar på följdfrågan; ”Om nej, varför?”, var att man tror att det utförs någon typ av tillsyn från statliga myndigheter, men som i längden är otillräcklig. Detta då det hamnar många produkter med skadligt innehåll på marknaden ändå. Det var även flera respondenter som menade att mycket grundar sig i den höga produktionstakten i dagens samhälle. Den ökar svårighetsgraden för myndigheterna att hålla koll på exakt alla produkter. I samband med detta svar var det någon som underströk att en del av ansvaret övergått till konsumenten.

4.1.12 Medvetenheten om REACH

Figur 12 visar hur många som är medvetna om den europeiska kemikalielagen, REACH.

Ja = 16 personer

Nej = 54 personer

Majoriteten av respondenterna (73%) svarade att de inte är medvetna om den europeiska kemikalielagen, REACH. De som svarade ja på frågan fick möjlighet att svara på följdfrågan; ”Om ja, har du som konsument någon gång använt denna rättighet?”. 90% av de som svarade på följdfrågan svarade nej.

4.2 Frågeställning 2: Butiker i Vaggeryds kommun

Blanketten ”Våga fråga” delades ut i nio olika butiker i Vaggeryds kommun. I butikerna försökte jag välja ut produkter som ansågs vara mest relevanta för undersökningen, det vill säga produkter med material med en viss risk. T. ex. en plastleksak med ljudfunktioner.

Jag har valt produkter utifrån fem förvalda kategorier (se tabell 1) som kommunen har efterfrågat i åtgärden ”Kontroll av informationskravet i REACH” (se bilaga 4). Då Vaggeryds kommun är lite mindre, frågade jag i små som stora butiker för att täcka alla fem kategorier.

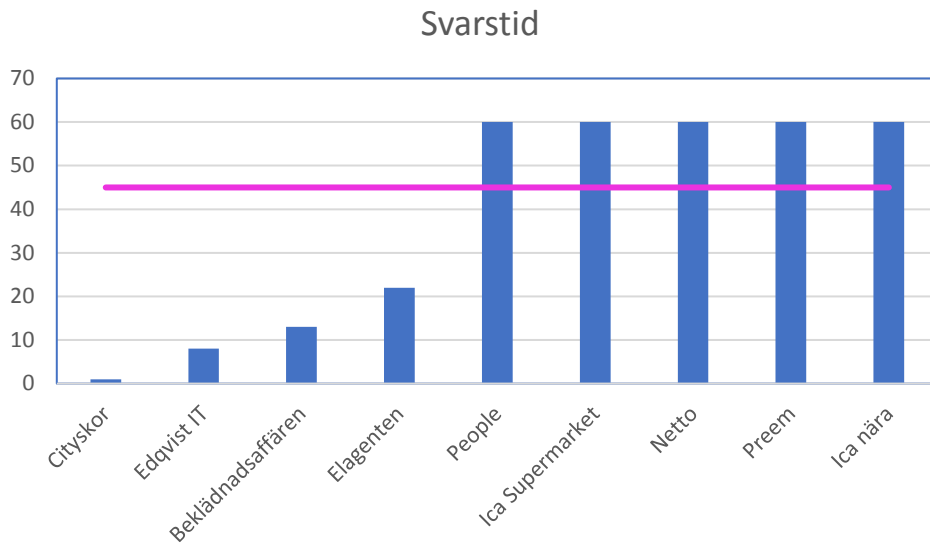
Tabell 1: Varuslagen som ingått i undersökningen

Typ av vara:	Antal
Kläder	7
Skor	3
Leksaker	3
Elektronik	4
Hygienartiklar	3

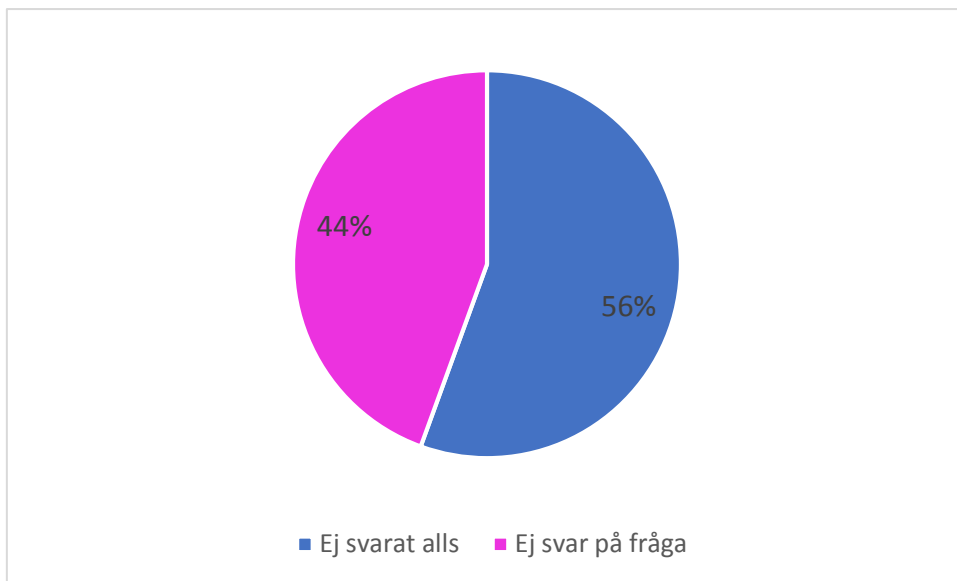
4.2.1 Svar från butiker

Butikerna har skickat in svar mellan dag 0 till dag 22. Det är fortfarande fem butiker som inte svarat efter 131 dagar. I figur 13 visas svarstiden för de olika företagen.

Av de nio butiker som var med i undersökningen har fyra svarat inom tidsgränsen, dock inte på just denna lagstiftning och fem har inte svarat alls. Se figur 14 samt bilaga 6 för mer detaljerad information.

Figur 13: Svarstiden för de olika butikerna. I lagen är kravet att man ska svara inom 45 dagar. De fem sista staplarna har inte svarat på undersökningen än och ligger därför utanför skalan.

Figur 14: Resultatet av hur många som klarade att skicka in i tid och på rätt lagstiftning. Fyra av nio har svarat inom tidsgränsen. Fem (56%) har inte svarat över huvud taget och fyra (44%) svarade inte på just denna lagstiftning. Det vill säga 4/4 butikens inskickade svar var icke godkända.

4.2.2 Bemötande vid frågeställandet

De mindre butikerna, men främst Edqvist IT, Elagenten, Beklädnadsaffären och Cityskor, var de butiker som trots viss osäkerhet visade intresse för undersökningen och dess syfte. Cityskor gav intrycket av att de hade full koll på kemikalier i deras varor och vad REACH var. Butiksbiträdet gav mig den tid jag behövde då hon sa att hon tyckte att det var viktigt, detta trots att det snart var dags för stängning. Edqvist IT, Beklädnadsaffären och Elagenten hade inte hört talas om REACH tidigare och ställde följdfrågor. De utstrålade en större osäkerhet jämfört med Cityskor. Butikerna hade ett trevligt bemötande och berättade att de ville hjälpa mig. De skulle därför skaffa kunskap om ämnet och senare meddela mig om varan jag frågade efter innehåller mer än 0,1% av något av ämnena på kandidatlistan.

Ica nära, Ica supermarket och Netto räknas alla tre som stora butiker. Deras bemötande var inte lika trevligt som i de mindre butikerna då det kändes som att man var i vägen. Det märktes att butiksbiträdena blev obekväma i ämnet. Vid överlämning av blanketten ställdes inga följdfrågor och inget större intresse visades. Butiksbiträdena berättade att de skulle lämna vidare blanketten till chefen. För mer detaljerad information se bilaga 1.

5. DISKUSSION

Metoderna som användes för att nå arbetets syfte valdes noggrant. Målet var att skapa undersökningar utefter mina två frågeställningar, vilket därför slutade med en undersökning riktad till butikerna i Vaggeryds kommun och en riktad till konsumenterna.

Undersökningarnas syfte var dels att granska vilken kunskap butiker i Vaggeryds kommun har om sin informationsplikt gällande kemikalier i några viktiga konsumentprodukter, och dels huruvida konsumenterna i Vaggeryds kommun är medvetna om de kemikalier som finns i de produkter som de köper. För att stärka mina två undersökningar och deras resultat genomfördes en skriftlig intervju med Dauhn.

En databaserad enkät ansågs vara lämpligast att tillämpa för undersökningen, för att på ett effektivt sätt nå ut till ett flertal av konsumenterna i kommunen. Länken till enkäten skickades ut till invånare i Vaggeryds kommun via e-mail och sms. Det mest optimala hade dock varit att använda sig av sociala medier då man på ett smidigt sätt hade nått ut till en stor grupp människor. Detta gjordes inte eftersom man endast önskade svar från invånare i Vaggeryds kommun. Det behövdes därför en viss typ av kontroll.

Undersökningen som utfördes i de fysiska butikerna grundade sig på en åtgärd jag blev tilldelad av miljöstrategerna i Vaggeryds kommun (se bilaga 4). Därav gjordes inga större förändringar i den färdiga beskrivningen för undersökningen. I detta fall skapade jag frågeställningen efter undersökningen, jämfört med föregående undersökning då jag skapade undersökningen efter frågeställningen.

Syftet med min intervju var att få ett bredare underlag för mina frågeställningar.

Anledningen till att jag valde att intervjua Dauhn var på grund av att jag ville få ett nytt perspektiv på mina resultat, då han är vice ordförande i Miljö- och byggnämnden och därför kan lite mer om ämnet REACH. Min plan var att intervjua ytterligare en person från Miljö- och byggnämnden, men detta hanns inte med i tidsplaneringen. Det hade dock varit ett ypperligt tillfälle att få ytterligare ett perspektiv på ämnet, möjligtvis från en person från ett annat politiskt parti än Dauhn.

Frågeställningarna lyder:

1. Vilken kunskap har butiker i Vaggeryds kommun om sin informationsplikt gällande kemikalier i några viktiga konsumentprodukter?
2. Vilken medvetenhet finns det bland konsumenter i kommunen kring kemikalier i konsumentprodukter?

5.1 Frågeställning 1: Butiker i Vaggeryds kommun

Det var förvånansvärt få butiker som svarade på undersökningen ”Våga fråga”, som man enligt lagstiftningen faktiskt kräver (Kemikalieinspektion, 2017). REACH- lagstiftningen har funnits i över 10 år vilket bör betyda att man som företag har hittat rutiner för hur man ska besvara en förfrågning från en konsument. Anledningen till att man stiftade lagen var att EU ville skapa ett skydd för att minska de risker kemikalier orsakar (Echa, 2019).

I Vaggeryds kommun var det endast 4 av 9 butiker som gjorde ett försök till att svara på om varan som tillfrågades innehåller mer än 0,1 % av något ämne på kandidatlistan. Lina Larsson, miljöstrateg i Vaggeryds kommun, påstår dock att inget av svaren från de fyra butikerna var godkända. Hon anser att man som konsument ska få ett tydligt svar, i likhet med: ”Varan innehåller inga ämnen som förekommer på kandidatlistan” alternativt ”Varan innehåller ämnen på kandidatlistan men under 0,1%”. Övriga svar ger inte tillräcklig information. Miljö- och hälsoskyddsförvaltningen menar att trots att lagstiftningen har funnits under en längre tid kan det vara svårt att upprätthålla de försök man har gjort till rutiner (Våga fråga om farliga ämnen i varor, 2017). En av anledningarna till det kan vara att företag ständigt anställer ny personal. Det är därför viktigt att man även då har en rutin att informera de nyanställda om den informationsplikt man har som företag. Miljö- och hälsoskyddsförvaltningen påstår å andra sidan att det är svårt att ständigt hålla informationen aktuell, speciellt när det berör frågor som sällan ställs.

Länsstyrelsen, kommunen och myndigheter har olika uppgifter som berör REACH- lagstiftningen. Magnus Dauhn, vice ordförande i miljö- och byggnämnden i Vaggeryds kommun, berättar att det ligger ett stort fokus på miljö kvalitetsmålet ”Giffri miljö” i Vaggeryds kommun. Kommunen gör tillsyn av miljöfarliga verksamheter samt ser till att de följer kraven och förelägger om förbud om så krävs. Trots att företagen borde vara medvetna om de krav de har, menar Dauhn att det är brist på tid och intresse som hindrar dem att svara. Resultatet visar (se figur 13) att det främst är de mindre butikerna som har svarat, vilket därför skulle kunna tyda på att de större butikerna har mer att göra och därmed inte har tid att

delta i undersökningen. Det var även de mindre butikerna som vid det personliga besöket hade tid att sitta ned, visa intresse och prata.

En annan anledning till att det var så få butiker som svarade kan tillsammans med brist på tid och intresse vara brist på kunskap. Flera av butikerna som var med i undersökningen hade ingen tidigare kunskap om vad REACH är och hade därför ett bemötande som utstrålade osäkerhet. I Generationsmålet beskrivs det ideala samhället som ett samhälle med frisk luft, hälsosamma livsmiljöer och rika naturupplevelser. Naturvårdsverket understryker dock att det krävs enormt mycket hjälp från hela samhället om man ska uppnå de miljömål Sverige har för kommande generationer (Naturvårdsverket, 2018). Dels är det viktigt att man är aktiv i internationell miljöpolitik, både inom EU och FN, men det är minst lika viktigt att noggrant arbeta med de åtgärder och styrmedel vi har i Sverige. Efter undersökningen i de fysiska butikerna märkte man en genomgående kunskapsbrist från företagens sida. Ett alternativ skulle därför vara att satsa på att informera företagen ännu mer om den informationsplikt de har enligt REACH- lagstiftningen. Om inte konsumenterna vet om varan de köper innehåller farliga kemikalier och därför väljer att fråga butiken de köper varan i, är det högst rimligt att butiken bör ha ett svar på frågan. Det räcker inte att stifta lagar och sätta mål för en bättre miljö om det endast finns medvetenhet hos myndigheterna.

5.2 Frågeställning 2: Konsumenternas medvetenhet om kemikalier

Konsumenter i Vaggeryds kommun är överens om att det finns kemikalier i de produkter de köper som kan vara skadliga för deras kroppar (se figur 9). Det som förvånar är att de varken är medvetna om kemikalielagen som funnits i nära 10 år (se figur 12) och inte heller om de kemiska ämnena som efterfrågades i enkäten (se figur 10). Hur ska det då vara möjligt för konsumenterna att välja varorna aktivt, utifrån ett hälso- och miljöperspektiv, när de inte vet vad de ska söka efter i innehållsförteckningen? Jag har valt att främst diskutera de resultat som har stuckit ut extra mycket.

De högsta prioriterande faktorerna vid köp, i åldersspannet 15 år och uppåt, är funktion och innehållsförteckning. Den lägsta prioriteringen var även där innehållsförteckningen. Det var ungefär lika många som prioriterade det, som inte prioriterade det. Värt att nämna är att man såg en tydlig skillnad på vad kvinnor i 15–29 års åldern prioriterar jämfört med män i samma ålder. Kvinnor prioriterar innehållsförteckning högst, och funktion och pris på andraplats, medan männen prioriterar funktion och märke. Det var alltså betydligt färre män som valde

innehållsförteckning på första plats jämfört med kvinnor. Detta skulle kunna bero på att unga män i allmänhet inte funderar lika mycket kring miljö och hälsa som kvinnor gör. Denna slutsats bygger på att alla män i 15–29 års åldern svarade nej på om de brukar fundera på om varan de köper har en negativ påverkan på hälsan och miljön, medan nästan alla kvinnor svarade ja. Det var även en betydligt högre andel vuxna jämfört med ungdomar, som funderar på om varan de köper kan påverka hälsan och miljön negativt. Detta kan anses vara ett oroande resultat eftersom det trots allt är ungdomarna som är framtiden.

Naturvårdsverket påstår att det kommer ta längre tid än till år 2020 att lösa miljöproblemen i Sverige, som är det mål man hade från början (Naturvårdsverket, 2018). Vi måste därför låta de unga blandas in i de verkliga miljöproblemen och låta dem förstå att alla måste göra det lilla. Ett citat från respondenterna: ”Ingen kan göra allt, men alla kan göra något”.

Naturvårdsverket menar att det just är den ökande konsumtionen som är den största bidragande faktorn till spridningen av farliga kemikalier (Naturvårdsverket, 2018). Majoriteten av respondenterna tror att det finns farliga kemikalier som kan skada kroppen, därmed tror jag att konsumtionen av vissa varor kan minska gradvis om de faktiskt får den kunskap de behöver för att förstå innehållsförteckningen, alternativt våga fråga företaget om varan innehåller mer än 0,1% av något ämne på kandidatlistan. De flesta av respondenterna har utöver detta svarat att de inte litar fullt ut på att statliga myndigheter kontrollerar om produkterna som kommer ut på marknaden innehåller skadliga ämnen (se figur 11).

Respondenterna menar att kontrollen från statliga myndigheter är otillräcklig. I figur 6 kan man däremot utläsa att det är få som läser innehållsförteckningen. Respondenterna påstod att de inte läser innehållsförteckningen för att de litar på att myndigheter gör kontroller av produkterna. Dessa två resultat säger emot varandra, men det skulle därför kunna vara så att konsumenten innerst inne vill lita på de statliga myndigheterna – medan de egentligen känner en brist på förtroende till att produkterna kontrolleras. Respondenterna påstår att det är den höga produktionstakten i samhället som gör det svårt för myndigheterna att se till att allt går rätt till. Med detta sagt kan man dra slutsatsen att en del av ansvaret faktiskt övergått till konsumenten.

Dauhn anser att människor har rätt att få veta vad som finns i produkterna de köper, vare sig de vill eller inte. Informationen på varorna måste därför vara lätt och tydlig. Ett alternativ skulle därför kunna vara att införa en lag som understryker att varje produkt som innehåller skadliga ämnen måste märkas. Konsumenter behöver övertydlighet. På så sätt kan de göra

medvetna beslut och på sikt veta vad de konsumerar. Detta skulle i längden kunna leda till att man väljer att inte köpa de produkterna med märkningar över huvud taget, vilket därefter kan leda till att konsumtionen för de varorna med farliga ämnen minskar drastiskt. Om märkningar på produkter ska fungera, måste man först informera om dessa för konsumenterna så att de redan innan har kunskap om vad det innebär. Alternativet skulle kunna vara att myndigheter har som uppgift att sprida information om märkningar, såsom de redan gör med kemikalier.

Något som majoriteten av respondenterna aldrig funderat över är att det finns miljömärkta och ekologiska kläder, skor, elektronik, leksaker och hygienartiklar. Anledningen till att många av respondenterna inte gör det är på grund av att de tycker det är för dyrt samt att det är svårt att hitta i just de utvalda kategorierna. Problemet är dålig marknadsföring samt ett begränsat utbud, jämfört med exempelvis matvaror. Dauhn tror att plånboken styr till en viss del vid konsumtion av varor, men att mer och mer blir medvetna konsumenter och succesivt väljer mer aktivt. Han tror att vi utöver att sprida information måste ändra på våra ekonomiska styrmedel, där det som är miljöpåverkande blir dyrare och det som är miljövänligt blir billigare. Detta anser han dock är statens uppgift.

I figur 9 kan man utläsa att nästan alla tror att varorna de köper innehåller kemikalier som kan vara skadliga för kroppen. Det finns många anledningar till att människa och miljö påverkas av skadliga ämnen i det vi köper. Forskare och experter besitter en svår uppgift i att ordna produkters innehåll och därmed försöka förstå vilka effekter farliga ämnen har. Det krävs exempelvis en viss volym för att kemikalier ska registreras och bedömas (Kemikalieinspektion, 2017). Det betyder att det är svårt att vara övertygad om att en produkt inte är farlig då de i själva verket inte undersökts tillräckligt. Forskare och myndigheter har inte möjlighet eller försöker inte alltid få fram den information som behövs för att veta vad specifika kemikalier har för effekter och konsekvenser. Eftersom inte alltid forskare och myndigheter har tillräcklig kunskap om kemikalier, blir det ännu svårare för konsumenter att välja vad för produkter de ska använda.

Det är trots allt den ökade konsumtionen som från början är boven till spridningen av kemikalier. Vi konsumerar bara för att konsumera och inte för att det alltid är nödvändigt (Nilsson, 2012). Den ökande konsumtionen gör att vi vare sig vi vill eller inte kommer att påverkas av de negativa konsekvenser som den leder till. Det kommer till en början inte räcka att alternativt börja köpa märkta produkter, eller miljömärkta och ekologiska produkter. Vi

måste minska på konsumtionen generellt och inte fortsätta bygga upp det slit- och slängsamhälle vi startat. Folkbildning och opinionsbildning är två tillvägagångssätt för att väcka intresse bland människor. Samhället behöver betrakta skrämmande exempel på vad som kan hända om konsumtionen fortsätter i samma takt.

Längden på hållbarheten hos en vara är idag mycket kortare jämfört med förr, vilket betyder att man idag måste konsumera dubbelt så ofta. Företagen borde arbeta för att öka kvalitén på varorna igen så de får en längre hållbarhet. Precis som Nilsson skriver är det inte överraskande att vi har kommit i kontakt med risker och negativa konsekvenser som konsumtionen leder till. Hon menar att man vid konsumtion ska fokusera på behov och nödvändighet, och inte önskemål.

En annan åtgärd som kan användas för att minska riskerna konsumtionen ger är, som tidigare nämnts, att arbeta med medvetenheten kring lagkraven. Lagkraven måste stärkas och företagen måste ta ett större ansvar. Kemikalieindustrin är så pass stor idag vilket betyder att man vid detta lag borde besitta de resurserna och möjligheterna vi behöver för att producera säkra varor.

5.3 Felkällor

Av de fyra butiker som svarade på min undersökning bedömde jag tillsammans med miljöstrategen i Vaggeryds kommun att inget av svaren var godkända. Deras uppgift var att svara på om varan som tillfrågades innehåller mer än 0,1% av något ämne på kandidatlistan. Inget av de inskickade svaren bedömdes ge tillräcklig information som svar på frågan. Trots att denna bedömning gjordes är det möjligt att varorna är fria från kemikalier på kandidatlistan. Ett mer tydligt svar krävdes från butikerna.

5.4 Slutsatser

- REACH- förordningen är otillräcklig.
- Det krävs regelbunden uppdatering om företags informationsplikt i REACH- förordningen.
- Den ökade konsumtionstakten leder till ökad spridning av farliga kemikalier.
- Kemikalier har en negativ påverkan på hälsa och miljö.

- För att konsumenter ska bli mer medvetna om kemikalier krävs utökad information och kunskap. Det första steget är dock att få ett bredare forskningsunderlag.
- Vidare att diskutera: Näthandeln är på väg att konkurrera ut detaljhandeln. Det innebär att det är en allt större risk till en ökad konsumtion utan kontroll av införsel av farliga ämnen. Vilket tillvägagångssätt ska användas för att konsumenten ska ha kontroll över vad den konsumerar? Hur ska konsumenten veta om varan som köps innehåller farliga ämnen?

6. REFERENSER

Tryckta källor:

- Froster, A., Hedenmark, M., & Olsson, R. (2011). *Den flamsäkra katten: Om kemisamhället, hälsan och miljön*. Stockholm: Svenska naturskyddsföreningen.
- (2017). *Våga fråga om farliga ämnen i varor*. Jönköping: Jönköpings kommun, Miljö- och hälsoskyddsförvaltningen.

Otryckta källor:

- Arbetsmiljöverket. (den 25 Augusti 2017). *Om oss*. Hämtat från Arbetsmiljöverket: <https://www.av.se/om-oss/>
- Echa. (den 17 Januari 2019). *Att förstå REACH*. Hämtat från Echa, European chemicals agency: <https://echa.europa.eu/sv/regulations/reach/understanding-reach>
- Jansson, E. (den 3 December 2018). Hämtat från Naturvårdsverket: <http://naturvardsverket.se/Miljoarbete-i-samhallet/Miljoarbete-i-Sverige/Uppdelat-efter-omrade/Vem-gor-vad--Reach-och-kemikalier/>
- Kemikalieinspektion. (den 15 November 2017). *Kort om Reach*. Hämtat från KEMI, Kemikalieinspektionen: <https://www.kemi.se/lagar-och-regler/reach-forordningen/kort-om-reach>
- Kemikalieinspektionen. (den 16 November 2018). *Vårt uppdrag*. Hämtat från Kemikalieinspektionen: <https://www.kemi.se/om-kemikalieinspektionen/vart-uppdrag>
- Kemikalieinspektionen. (den 13 Februari 2019). *Kemiska ämnen och material*. Hämtat från Kemi: <https://www.kemi.se/kemiska-amnen-och-material>
- Läkartidningen. (2012). *Nära 300 kemikalier funna i navelsträngen hos nyfödda*. Hämtat från Läkartidningen: http://www.lakartidningen.se/OldWebArticlePdf/1/18980/LKT1249s2266_2273.pdf
- Naturvårdsverket. (Mars 2005). *Sustainable consumption*. Hämtat från Naturvårdsverket: <http://www.naturvardsverket.se/Om-Naturvardsverket/Publikationer/ISBN/5400/91-620-5460-7/>

Naturvårdsverket. (Oktober 2018). *De svenska miljömålen*. Hämtat från Naturvårdsverket:
<http://naturvardsverket.se/Documents/publikationer6400/978-91-620-8821-7.pdf?pid=23428>

Naturvårdsverket. (den 24 Januari 2019). *Gifter i miljön*. Hämtat från Naturvårdsverket:
<https://www.naturvardsverket.se/Sa-mar-miljon/Manniska/Miljogifter/>

Naturvårdsverket, E. J. (den 18 December 2018). *Kemikalier*. Hämtat från Naturvårdsverket:
<http://naturvardsverket.se/Miljoarbete-i-samhallet/Miljoarbete-i-Sverige/Uppdelat-efter-omrade/Vem-gor-vad--Reach-och-kemikalier/>

Naturvårdsverket, T. H. (den 27 Augusti 2018). *Hållbar utveckling med miljöbalken*. Hämtat från Naturvårdsverket: <https://www.naturvardsverket.se/Stod-i-miljoarbetet/Rattsinformation/Miljobalken/>

Nilsson, J. (2012). *Faror i varor*. Karlstad: Karlstads Universitet.

Intervjuer:

Skriftlig intervju Magnus Dauhn, Miljö- och byggnämnden (2019-02-13)

Information och bilder på varor som studerats

Butik	Datum	Varugrupp	Varans namn	Material	Bemötande	Svarstid dagar
People	2018-10-16	Kläder	T-shirt Ava plain ss top dot	95% lycell 5% elastan	-Frågande -Osäkra	-
Cityskor	2018-10-16	Kläder	Galonställ, barn, Didriksson, Boardman set	Polyester	-Full koll -Arbetar mycket med denna fråga.	1
		Skor	Stövel, Pax	Gummi Foder		1
Ica Supermarket	2018-10-16	Leksak	Polisbil, Dickie toys	Plast	- Stressad	-
		Leksak	Leksakstelefon, Playgro	Plast		-
		Hygienartiklar	Binda Regular, ICA Basic	Sorteras som plast		-
		Elektronik	Halogen normal 20 W ICA Home			-
Netto	2018-10-16	Leksak	Kaffemaskin, Juniors home	Plast	-Osäker -Skulle lämna till chefen.	-
		Kläder	Vantar, I Chenille, Netto	Polyester Elastane		-
		Skor	Canvassko,Feet			-
		Elektronik	Bluetooth högtalare	Plast		-
Preem	2018-10-16	Kläder	Handske, Montage Hallmiba		-Trevligt bemötande - Osäkra	-
Ica nära	2018-10-16	Kläder	Boxer herr, Pierre Robert	Bomull Elastane	-Osäkra -Trevliga - Lämna papper till chefen	-
		Hygienartiklar	Lady discret mini			-
		Hygienartiklar	Nagelvård, esska			-
Beklädnadsaffären	2018-10-17	Kläder	Sc- nessie 9, soya concept		-Osäker -Bra bemötande -Trevlig	13
		Skor	Rosa negra	Skinn		-
Elagenten	2018-10-17	Kläder	Styckhandske, Stabilotherm	Nylon Polyester	-Osäker -Trevlig -Aldrig hört om detta innan men visade ändå intresse	22
		Elektronik	Star trading, smart led 357- 05-1			-
Edqvist IT	2018-10-17	Elektronik	Gaming headset, Deltaco		-Trevligt bemötande -Visade intresse	8

People

Cityskor

Ica Supermarket

Netto

Preem

Ica nära

Beklädnadsaffären

Elagenten

Edqvist IT

VÅGA FRÅGA

Välj giftfritt

när du handlar.

Som konsument har du rätt till information om en varas kemikalier. Kemikalier används för att tillverka många av de varor som vi använder i vår vardag. En del kemiska ämnen är farliga och kan påverka människors hälsa och miljön negativt.

EXEMPEL PÅ FARLIGA KEMIKALIER I VAROR

- Mjukgörande ftalater i plastleksaker och andra plastprodukter.
- Flamskyddsmedel i elektronik och textilier för att de ska vara mindre brandfarliga.
- Fluorerade ämnen i textilier för att de ska vara vatten- och smutsavvisande.
- Kadmium och bly i smycken och knappar.
- Krom i skor och andra skinnvaror.
- Antibakteriella ämnen i sportkläder och skor för att motverka dålig lukt.

Kandidatförteckningen är en lista över ämnen som kan ge allvarliga effekter på människors hälsa och på miljön. Den är framtagen av den europeiska kemikaliemyndigheten.

VILKET ANSVAR HAR FÖRETAGEN?

Det är företagen som tillverkar, importerar och säljer varor som är ansvariga för att de inte skadar människors hälsa eller miljön. Företagen måste ha kontroll på om varorna innehåller farliga ämnen, ställa krav på leverantörer och kanske göra egna stickprovskontroller.

VAD KAN DU SOM KONSUMENT GÖRA?

Du som konsument kan ställa frågor och bidra till att företagen tvingas ta ett större ansvar för varorna de säljer. Du har rätt att få veta om en vara innehåller starka kemikalier som finns med på den så kallade ”kandidatförteckningen”.

Innehåller den här varan farliga kemikalier?

Innehåller den här varan mer än 0,1 procent av något av de ämnen som finns på kandidatförteckningen? Som konsument har du rätt att få ett svar inom 45 dagar.

Varans namn

Datum då frågan ställdes

Svar inom 45 dagar till

Namn

Adress / e-post / telefon

xx kommun, www.xxx.se, kontakt

Länstyrelsen
i Jönköpings län

----- Klipp ut och lämna till butik -----

Enkätmall

Hej! Jag är en student på Fenix kunskapscentrum i Vaggeryd som skriver mitt gymnasiearbete inom natur- och samhällsvetenskapsprogrammet. Syftet med mitt projektarbete är att sprida kunskap om konsumentens rätt att veta om varan som köps innehåller några farliga ämnen, som kan vara skadliga för miljö och hälsa. Jag vill att allmänheten ska bli mer medveten om kemikaliefrågan och därigenom minska exponeringen och spridningen av farliga ämnen.

Enkäten riktar sig till de som bor i **Vaggeryds kommun**.

Jag skulle bli väldigt tacksam om ni tog er tid att svara på min enkät! Tack på förhand.

/Lovisa Gidoff

1. Kön

- Man
- Kvinna

2. Ålder

- 15–29
- 30–49
- 50+

3. Vad styr vilka produkter (skor, kläder, leksaker, elektronik, hygienartiklar) du köper? Ange med siffrorna 1–5, där 1 är viktigast

	1	2	3	4	5
Pris	☐	☐	☐	☐	☐
Märke	☐	☐	☐	☐	☐
Innehållsförteckning	☐	☐	☐	☐	☐
Impuls	☐	☐	☐	☐	☐
Funktion	☐	☐	☐	☐	☐

4. Handlar du ekologiska produkter (skor, kläder, leksaker, elektronik, hygienartiklar) när det är möjligt?

- Aldrig
- Sällan
- Ofta
- Alltid

5. Handlar du miljömärkta produkter (skor, kläder, leksaker, elektronik, hygienartiklar) när så är möjligt? Ex. Svanen, Bra miljöval, Astma, GOTS.

- Aldrig
- Sällan
- Ofta
- Alltid

6. Brukar du läsa innehållsförteckningen på de varor du köper?

- Ja
- Ibland
- Nej

7. Funderar du någonsin på ifall produkten du köper (skor, kläder, leksaker, elektronik, hygienartiklar) har någon negativ påverkan på miljön eller på din hälsa?

- Miljö: Ja
- Miljö: Ibland
- Miljö: Nej
- Hälsa: Ja
- Hälsa: Ibland
- Hälsa: Nej

8. Tror du att det finns kemikalier i de produkter du köper (skor, kläder, leksaker, elektronik, hygienartiklar) som kan vara skadliga för din kropp?

- Ja
- Nej
- Vet ej

9. Kryssa för de ämnen som du känner igen eller har hört talas om:

- DEHP
- DBP
- BBP
- Di(grenade C6-C8) alkylftalater
- Di(grenade och raka C7-C11) alkylftalater
- AZO- färgämnen
- PentaBDE
- PAH
- Känner inte igen något av ämnena

10. Litar du på att statliga myndigheter kontrollerar att inga produkter (skor, kläder, elektronik, leksaker, hygienartiklar) med skadligt innehåll hamnar på marknaden?

- Ja
- Nej

11. Är du som konsument medveten om den europeiska kemikalielagen REACH? Att man som konsument har rätt att veta om en vara innehåller ämnen som är bevisat farliga.

- Ja
 - Nej
-

Åtgärd - Kontroll av informationskravet i REACH

Kontroll av informationskravet i REACH	
<p>Mål och syfte Syftet är att sprida kunskap om konsumenternas rättigheter att ta del av information och att få allmänheten mer medveten om kemikaliefrågan och därigenom minska exponeringen och spridningen av farliga ämnen. Syftet är också att få fler företag och deras leverantörer medvetna om att de har en skyldighet att informera om innehållet i varorna de säljer.</p> <p>Läs åtgärden i sin helhet i åtgärdsprogrammet Hälsans miljömål, åtgärd 1 Giftfri miljö, sidan 28.</p>	
<p>Genomförande I kommunen ska ett projekt genomföras där informationskravet i REACH testas. Under programperioden ska information om minst 20 varor från varugrupperna kläder, skor, elektronik, leksaker och hygienartiklar efterfrågas. Åtgärden kan t ex genomföras av elever som ett projektarbete eller av en sommarpraktikant. Länsstyrelsen ska ta fram anpassat förfrågningsunderlag till länet som kommunerna kan använda. Att få genomslag i media är viktigt och kommunen ska informera media om projektet minst en gång under programperioden.</p>	
<p>Uppföljning G: Information om minst 20 varor har begärts in i kommunen. Detta kan antingen ske engång under perioden eller för ett par varor varje år. Informationen är skickad till Länsstyrelsen. H: Information om mindre än 20 varor har begärts in. P: Projektet planeras att genomföras under året men är ännu inte avslutat.</p>	
<p>Ansvarig nämnd/styrelse Miljö- och byggnämnden</p>	
<p>Ansvarig tjänsteman Miljö- och byggchef</p>	<p>Rapportör Miljöinspektör</p>
<p>Tidplan 2018-2021</p>	
<p>Redovisning Redovisas till respektive nämnd/styrelse och i kommunkoncernens gemensamma miljöredovisning.</p>	

Mejlade svar från butiker**City Skor (Vaggeryd):**

Hej Lovisa,

Jag har pratat med Didriksons och de är med i Kemikaliegruppen Swerea. Här finns även mer information på deras hemsida under punkten, vårt ansvar. Nedan följer texten på deras arbete.

För att säkerställa kunskap kring kemikaliekraV inom textilbranschen är vi medlemmar i Kemikaliegruppen inom Swerea. Kemikaliegruppen har till uppgift att informera medlemsföretagen om aktuella kemi- och miljörelaterade frågor inklusive lagkrav.

Sedan är de även med i Sweden water textile initiative, STWI. Nedan följer texten:

Sedan 2010 är vi medlemmar i STWI, ett projekt mellan Stockholm International Water Institute (SIWI) och en grupp svenska textil- och läderföretag, med gemensam målsättning kring hållbart vattenanvändande i produktion i textila tillverkningsprocesser.

Sedan har vi pratat med Pax angående stövlarna. Där bifogar jag 2 bilder och en länk till deras hållbarhetsredovisning.

<https://view.joomag.com/new-wave-group-ab-h%C3%A5llbarhetsredovisning-2017-en-hq1/0817412001524576289?short>

New Wave Group AB Hållbarhet: x +

ew-wave-group-ab-hållbarhetsredovisning-2017-en-hq1/0817412001524576289...

Startsida - Stockholm

KEMIKALIER

New Wave Groups produkter är fria från förbjudna ämnen. Vi lägger mycket tid och resurser på ett progressivt kemikaliearbete.

Faktum är att kemikalier behövs för att vi ska kunna leva det liv vi gillar. Men vi behöver också kunskap för att använda kemikalier på ett ansvarsfullt sätt. New Wave Group är medlem i Swerea IVF:s kemikaliegrupp där vi får ta del av den senaste kunskapen. Det ligger grunden till vårt arbete med att reducera och byta ut kemikalier till bättre alternativ, i linje med god tillverkningssed och miljöbalkens allmänna hänsynsregler.

Alla leverantörer måste följa de krav som framgår av New Wave Groups kemikalilista. Listan utgår från lagar som EU:s kemikalielagstiftning REACH och olika branschrekommendationer och uppdateras kontinuerligt.

För att kontrollera att produkterna lever upp till kraven utför vi stickprovskontroller. Under 2017 genomfördes ca 300 olika labbtester av såväl textil som produkter i plast och keramik. Ett labbtest är aldrig en garanti för en produkts kemiska innehåll, men det ger oss en bra indikation på produktens och leverantörens efterlevnad. I kombination med övriga rutiner utgör detta ett systematiskt kemikaliearbete. Vi tar även hjälp av produktmärkningsgrupp, där den vanligaste är Oeko-Tex som ställer krav på vilka kemiska ämnen som får förekomma i textilier (läs mer på sidan 179).

Kemikaliegruppen träffas regelbundet för att diskutera aktuella ämnen och förändringar i REACH.

PRODUKTER MED EXTRA

PRODUKTER MED EXTRA HÄNSYN TILL MÄNNISKA OCH MILJÖ

Människans konsumtion orsakar globalt sett ett av de största ekologiska fotovtrycken i världen. New Wave Group har som målsättning att introducera fler hållbara och miljömärkta alternativ i sortimentet. Vi vill öka andelen produkter som kommer från miljösäkra processer och hjälpa våra kunder att göra ett mer medvetet val.

PRODUKTER MED HÅLLBARHETSATTRIBUT
 Att arbeta med miljömärknings är en viktig del i hållbarhetsarbetet. Det är ett verktyg för att hjälpa våra kunder att göra mer medvetna val och skapa trygghet, både för våra kunder och för oss. Samtidigt tycker vi det är viktigt att lyfta även andra produkter som är gjorda av material och/eller tillverkas i processer med extra hänsyn till mänskliga och miljön som inte räcker till specifika märkningar. Därför har vi här valt att redovisa produkter med någon typ av hållbarhetsattribut.

År 2017 hade vi 7 488 unika aktiva produkter (enstaka färg- eller mönstretyp) till försäljning. På den tredje sidan hade 835 produkter något hållbarhetsattribut. Motsvarande andelen för hårda produkter var 384. På grund av svårigheter i datainsamling har vi för 2017 ingen möjlighet att redovisa hur fördelningen av unika antal produkter ser ut mellan textil och hårda produkter. Uppskattningar är dock att 20-30 % vardera, vilket innebär att andelen textilprodukter med hållbarhetsattribut uppgår till ca 22 % samt andelen hårda produkter med hållbarhetsattribut uppgår till ca 10 %.

TEXTILA PRODUKTER
 Textila produkter med hållbarhetsattribut omfattar produkter som till exempel märkningsgrupp, naturliga eller miljösäkra processer: Swanen, GOTS, Oeko-Tex, Fairtrade, återvunnen polyester, specialgjord poly-miljösäkra processer: Swanen, GOTS, Oeko-Tex, Fairtrade, återvunnen polyester, specialgjord poly-miljösäkra processer: Swanen, GOTS, Oeko-Tex, Fairtrade, återvunnen polyester. Oeko-Tex innebär återvunnen polyester och märkningsgrupp på över 90 % av produkterna med hållbarhetsattribut. Märkningsgrupp är ett av 2025 olika 100 % av produkterna i den tredje sektionen för någon typ av hållbarhetsattribut.

HÅRDA PRODUKTER
 Hårda produkter med hållbarhetsattribut omfattar produkter som till exempel märkningsgrupp TUV A20 och FSC. Innehåll av återvunnen plast i produkter från Chemical Waste Bond utvärskade av ett hållbart "innehåll". Detta innebär att återvunnen plast som tillverkas av återvunnen plast är ett viktigt innehållsattribut i branschen. Detta innebär att återvunnen plast i produkter från Chemical Waste Bond utvärskade av ett hållbart "innehåll". Detta innebär att återvunnen plast som tillverkas av återvunnen plast är ett viktigt innehållsattribut i branschen. Detta innebär att återvunnen plast i produkter från Chemical Waste Bond utvärskade av ett hållbart "innehåll". Detta innebär att återvunnen plast som tillverkas av återvunnen plast är ett viktigt innehållsattribut i branschen.

384
 HÅRDA PRODUKTER MED HÅLLBARHETSATTRIBUT

7 488
 AKTIVA PRODUKTER

835
 TEXTILA PRODUKTER MED HÅLLBARHETSATTRIBUT

30 - 17 / 40

Hoppas detta hjälper dig i ditt arbete. Behöver du mer får du bara höra av dig!

Vänliga hälsningar,

Rebecka

Edqvist IT (Vaggeryd):

Hej Lovisa!

Här kommer rapporten av testning av gift i hörlurar HL-250.

Det är inga giftiga ämnen i hörlurarna. Kolla bilagan för rapporten.

//Fred Edqvist

Elagenten (Skillingaryd):

Hej!

Tack för att du visar intresse för miljöfrågor. Är det ett skolarbete eller är du allmänt intresserad? Vi undrar vad det är som gör att du funderar på styckhandsken?

Jag är miljöingenjör på företaget och svarar gärna på dina frågor.

När vi arbetar med miljöfrågor gör vi prioriteringar och fokuserar på ständiga förbättringar där det gör störst effekt. Vi arbetar exempelvis med att styra bort PVC från förpackningar och kontrollerar produkter som ska användas i kontakt med livsmedel, så de inte innehåller farliga ämnen. Vi har väldigt många produkter i vårt sortiment och lägger också produktutvecklingen på att ta fram nya produkter med miljöprofil, vi ser att det finns ett intresse för detta. Det är väldigt roligt.

När det gäller styck handsken så har vi i första hand valt ett material som ger bra skydd för den som ska stycka kött så att man inte skär sig. I detta fall är det ett material av polyester och produkten innehåller inte ftalater, flamskyddsmedel, fluorerande ämnen kadmium, bly eller antibakteriella ämnen.

När det gäller produkter som denna så har vi inte krav på att visa exakt vad den innehåller mer i detalj.

Vi hoppas att du är nöjd med vårt svar,

Med vänliga hälsningar

Best regards,

Susanne Linna

Beklädnadsaffären (Skillingaryd):

Hej Tack för din förfrågan, nedan finner du svar ifrån vår inköpschef:

Chemicals that are restricted in the REACH legislations must never be present in any production for SOYACONCEPT in amounts above the limits. Chemicals that are present in the 'Substances of Very High Concern (SVHC)' –list are NOT allowed. REACH and SVHC are under constant development and it are the supplier's obligation to keep updated on added substances or tightened limits. Testing will be demanded to ensure that limited substances are not present in, or have been used manufacturing products for Soyaconcept a/s.

Så svar på din kundes spørgsmål er - nej SC-NESSIE 9 indeholder ikke farlige kemikalier.

Med venlig hilsen | Yours Sincerely | Mit freundlichen Grüßen

Ole Steinfeldt
Purchasing Manager

Med vänlig hälsning | Yours Sincerely

Susann Thorsson

Intervju med Magnus Dauhn, vice ordförande i Miljö- och byggnämnden**Skickat mejl till Magnus Dauhn, Miljö- och byggnämnden (2019-02-13):**

Hej! Tack igen för att du vill ställa upp på en intervju. Jag har först förklarat vad mitt arbete går ut på och även beskrivningar av mina undersökningar. Därefter följer några frågor om detta men även hur det är att arbeta som politiker i Vaggeryds kommun.

Som jag skrev i tidigare mejl gör jag ett gymnasiearbete där syftet är att informera konsumenterna om dess rättigheter kring kemikaliefrågan. De har enligt lag, REACH-förordningen, rätt att få all den information de behöver för att veta om varan de köper innehåller farliga kemikalier, kemikalier som kan ta skada på hälsa och miljö. Butiker och dess leverantörer ska genom detta projektet få upp sina ögon för denna lag samt veta att de har en skyldighet att informera om innehållet i varorna de säljer. Projektet syftar även till att allmänheten ska bli medvetna om de negativa konsekvenserna av kemikalier och därigenom minska exponeringen och spridningen av dessa. Jag har valt att göra en undersökning i enbart Vaggeryds kommun och har därför varit i kontakt med Madeleine Larsson och Lina Larsson, våra miljöstrateger.

Jag har gjort en enkät som folk i Vaggeryds kommun har svarat på. I enkäten har jag bland annat frågat om de brukar granska innehållsförteckningen innan de köper en vara, om de handlar miljömärkta eller ekologiska produkter, om de tror att det finns kemikalier i varor de köper som kan vara skadliga för kroppen och om de vet var REACH är. Efter svaren på enkäten kunde jag konstatera att i teorin ägnar folk uppmärksamhet åt farliga ämnen som är mindre bra för människan, men i praktiken mer sällan. De vet att man bör bry sig och har därför svarat att de tror det finns kemikalier som kan vara skadliga i de varor de köper. Trots detta är det fortfarande en stor andel som svarade att de inte brukar titta på innehållsförteckningen på varor och inte heller om varan är miljömärkt eller ekologisk. Sist men inte minst är nästan ingen av de som svarade medvetna om kemikalielagen REACH, att man som konsument har rätt att veta om varan de köper innehåller ämnen som är bevisat farliga. Denna lag har funnits sedan 2007.

Mina frågor till dig:

-Som jag har förstått är du väldigt ny som vice ordförande i miljö- och byggnämnden. Vad har du för förväntningar med denna position? Vad har du för mål och vad vill du förändra i vår kommun?

- Vilka är dina samt hela miljö- och byggnämndens främsta uppgifter i Vaggeryds kommun?

- Hur mycket fokus ligger på att få en giftfri miljö, då detta är ett av Sveriges 16 miljö kvalitetsmål?

-Vad gör vi i kommunen för att skapa en så giftfri miljö som möjligt? och vad finns det för hinder och möjligheter med detta?

- I min enkät frågade jag vilka av följande parametrar som styrde deras köp: pris, märke, innehållsförteckning, impuls och funktion. Svaren var hyfsat jämlika, ingen av parametrarna stack ut mer än den andra. Trots detta anser jag personligen att plånboken egentligen styr mer än vad vi tror. Vad tänker du om detta, tror du det fortfarande är plånboken som styr våra köp och vad kan vi i så fall göra åt det?

- Bör vi införskaffa oss en lag som understryker att varje pryl som innehåller skadliga ämnen måste markeras? Varför?

- Vi lever i ett samhälle där konsumtionen eskalerar i en allt högre takt. Transporter med varor från andra länder är billiga och därmed varorna. Vi gillar det som är billigt och köper därför detta, trots miljö- och hälsorisker. Vad har du för synpunkter på detta och vad anser du är lösningen för att få stopp på denna onda cirkel?

Som konsument tog jag även chansen att gå ut i butiker och lämna över blanketten "våga fråga". Jag valde ut ett tiotal butiker och frågade om några varor i varje butik. Enligt REACH-förordningen har butiken 45 dagar på sig att svara på om varan innehåller några farliga kemikalier som finns på kandidatförteckningen. Av dessa butiker svarade endast fyra.

-Varför tror du att det var så få butiker som svarade?

-Har du något tips på hur man ska få fler konsumenter att göra samma sak som jag, gå till butiker och våga fråga vad varan de köper innehåller? Syftet är att konsumenter ska bli medvetna om vad varan de köper innehåller och på så sätt minska exponeringen av farliga ämnen.

Tack på förhand.

MVH

Lovisa Gidoff

Svar från Magnus Dauhn, Miljö- och byggnämnden (2019-02-13):

Hej Lovisa,

Här kommer mina svar på dina frågor. Jag har skrivit svar i anslutning till dina frågor markerade med röd text.

Med vänlig hälsning

Magnus Dauhn

-Som jag har förstått är du väldigt ny som vice ordförande i miljö- och byggnämnden. Vad har du för förväntningar med denna position? Vad har du för mål och vad vill du förändra i vår kommun?

Mina förväntningar bygger dels på mitt tidigare engagemang som ledamot i Miljö- och byggnämnden men framförallt mitt engagemang för samhällsutvecklingen. Jag förväntar mig kunna påverka framförallt vid byggnation men även miljöarbete, inte minst värna om strandskyddet. Jag vill att kommunen har en bra framförhållning med tomter för nybyggnation i Vaggeryd, Skillingaryd, Hok, Byarum och Klevshult. Jag har en smidig och tillåtande handläggning av alla ärenden som medborgare kommer med, utan att för den skull kompromissa med lagstiftning och andra regelverk.

- Vilka är dina samt hela miljö- och byggnämndens främsta uppgifter i Vaggeryds kommun?
Mycket av det som står i ovanstående svar.

- Hur mycket fokus ligger på att få en giftfri miljö, då detta är ett av Sveriges 16 miljö kvalitetsmål?

Det ligger naturligtvis ett stort fokus på dessa mål. Allt från tillsyn av miljöfarliga verksamheter, krav på verksamheter att sköta detta på ett riktigt sätt och även förelägga om vite och förbud om så krävs. Ett ansvar är också att kontrollera livsmedel och exempelvis restauranger, skolor och förskolor så rätt produkter och livsmedel används. Skydda kommunens vattentäkter som förser oss med det viktigaste livsmedlet, vatten.

-Vad gör vi i kommunen för att skapa en så giftfri miljö som möjligt? och vad finns det för hinder och möjligheter med detta?

Kommunens inspektörer gör tillsyner och rådgiver till viss del. Det bedrivs upplysningskampanjer och olika projekt tillsammans med andra kommuner i länet. Några större hinder kan jag inte se.

- I min enkät frågade jag vilka av följande parametrar som styrde deras köp: pris, märke, innehållsförteckning, impuls och funktion. Svaren var hyfsat jämlika, ingen av parametrarna stack ut mer än den andra. Trots detta anser jag personligen att plånboken egentligen styr mer än vad vi tror. Vad tänker du om detta, tror du det fortfarande är plånboken som styr våra köp och vad kan vi i så fall göra åt det?

Jag håller nog med att plånboken styr mycket, men jag tror att en större andel människor blir mer och mer medvetna och väljer mer aktivt. Många efterfrågar ekologiskt och närodlat. Jag tror fortfarande på information men också ekonomiska styrmedel där det som är miljöpåverkande blir dyrare och det som är miljövänlig blir billigare. Det är framförallt staten som kan styra med skatteinstrumentet.

- Bör vi införskaffa oss en lag som understryker att varje pryl som innehåller skadliga ämnen måste markeras? Varför?

Ja det tycker jag. Människor har rätt att veta vad som finns i produkterna och det ska vara tydligt och lätt att ta till sig för ett aktivt val hos konsumenterna.

- Vi lever i ett samhälle där konsumtionen eskalerar i en allt högre takt. Transporter med varor från andra länder är billiga och därmed varorna. Vi gillar det som är billigt och köper därför detta, trots miljö- och hälsorisker. Vad har du för synpunkter om detta och vad anser du är lösningen för att få stopp på denna onda cirkeln?

Uppenbarligen är transporter alltför billiga och någon form av avgift eller skatt kan var ett medel minska långa och onödiga transporter. Men vi behöver också kunna handla med hela världen så det är en balansgång.

Som konsument tog jag även chansen att gå ut i butiker och lämna över blanketten "våga fråga". Jag valde ut ett tiotal butiker och frågade om några varor i varje butik. Enligt REACH-förordningen har butiken 45 dagar på sig att svara på om varan innehåller några farliga kemikalier som finns på kandidatförteckningen. Av dessa butiker svarade endast fyra.

-Varför tror du att det var så få butiker som svarade?

Det är ju svårt att säga, men man kanske inte känner sig ha tid eller kanske inte är intresserad.

-Har du något tips på hur man ska få fler konsumenter att göra samma sak som jag, gå till butiker och våga fråga vad varan de köper innehåller? Syftet är att konsumenter ska bli medvetna om vad varan de köper innehåller och på så sätt minska exponeringen av farliga ämnen.

Jag tror på folkbildning och därför bör man få människor intresserade via föreningslivet och studieförbunden. En annan möjlighet är opinionsbildning via TV och media där kanske skrämmande exempel tas fram för att "väcka" intresse.